

Rapport 2006:6

Konjunkturläget

Hösten 2006

ÅSUB

De senaste rapporterna från ÅSUB

- 2005:1 Konjunkturläget våren 2005
- 2005:2 Konjunkturbedömning för den kommunala sektorn våren 2005
- 2005:3 Uppföljning av landskapsandelarna och kommunernas ekonomi 1998-2003
- 2005:4 Konjunkturläget hösten 2005
- 2005:5 Konjunkturbedömning för den kommunala sektorn hösten 2005
- 2005:6 Sub-National Insular Jurisdictions (SNIJs) as Configurations of Jurisdictional Powers and Economic Capacity – A study of Åland, The Faroe Islands and Greenland
- 2006:1 Företagsrådgivningen vid Ålands Handelskammare och Ålands Företagareförening – En utvärdering
- 2006:2 Det framtida behovet av utbildning på Åland
- 2006:3 Konjunkturläget våren 2006
- 2006:4 Ekonomisk översikt för den kommunala sektorn - Våren 2006
- 2006:5 Kommunreform på Åland? En förstudie

Förord

Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) utarbetar två gånger per år en konjunkturrapport gällande den åländska ekonomin. Syftet med översikten är dels att förse landskapsregeringen med aktuell information om samhällsekonomin inför budgetberedningen, dels att sprida information till allmänheten om aktiviteten i den åländska ekonomin. Bedömningen inleds med ett kortfattat sammandrag av det internationella konjunkturläget med en utförligare översikt över Ålands närmarknader i Finland och Sverige. Översikten baseras på nationella och internationella konjunkturanalyser och ekonomiska data som publicerats under årets första del, fram till början av september 2006.

Analysen av det ekonomiska läget på Åland har sammanställts på basen av en under våren utskickad företagsenkät. Förutom att denna avser företagens bedömningar ända fram till början av 2006, och därmed alltså fortfarande är aktuell, så utnyttjas data från mervärdeskatteregistret om näringslivets omsättning och löneutbetalningar ända fram till mitten av sommaren som indikationer på det rådande konjunkturläget. Bearbetningen av trenddata gällande företagens omsättnings- och löneutveckling görs med hjälp av den statistiska programvaran *Demetra*, som av Eurostat särskilt utvecklats för denna typ av tidsserieanalyser.

Övriga indikatorer såsom valutakurser, ränteläge, inflation, arbetslöshetsgrad, befolkningsrörelse, extern handel, försäljning av kapitalvaror, bostadsproduktion, företagsetableringar samt konkurser har också studerats. I arbetet har företrädare för näringslivet och dess organisationer samt landskapsregeringens näringsavdelning varit till värdefull hjälp.

Katarina Fellman har ansvarat för sammanställningen av översikten och den övergripande analysen av materialet. *Maria Rundberg-Mattsson* har bidragit med avsnittet om den offentliga sektorns ekonomi. *Jouko Kinnunen* har bidragit med behandling av tidsserier och prognosutveckling. Bedömningen är i huvudsak gjord under första delen av september månad.

Bjarne Lindström
Direktör

Innehåll

1. Sammanfattning	3
2. Det internationella konjunkturläget.....	5
3. Konjunkturbilden i Sverige och Finland	9
3.1 Finland.....	9
3.2 Sverige.....	10
4. Den åländska ekonomin	12
4.1 Allmän översikt.....	12
4.2 Den offentliga ekonomin.....	16
4.3 Utvecklingen inom näringslivet som helhet.....	19
4.4 Läget inom enskilda branscher.....	22
Referenser.....	42

1. Sammanfattning

Den starka tillväxten i världsekonomin har fortsatt under året och vi upplever för tillfället en av de snabbaste tillväxtperioderna sedan början av 1970-talet. Den globala ekonomin väntas nu växa med runt 4,6 procent i år och med cirka 4 procent nästa år. Framför allt är det ekonomierna utanför OECD-området som växer snabbt. Den snabba globala tillväxten har även följts av en kraftig expansion av världshandeln.

De största riskerna för en försvagning av den globala ekonomin anses vara inflationstrycket, oljepriset mot bakgrund av de begränsade reserverna och den geopolitiska oron samt den amerikanska bostadsmarknaden. I USA är avmattningen av husmarknaden redan ett faktum. Medan tillväxten i USA förlorar fart har tillväxten inom euroområdet tilltagit i styrka under det första halvåret i år. Under nästa år väntas tillväxten inom euroområdet åter avta något till 2,1 procent, lägre aktivitet inom den tyska ekonomin är en av förklaringarna till avmattningen. Inom hela EU är tillväxten snabbare än inom euroområdet, speciellt inom många av de nya medlemsländerna expanderar ekonomierna snabbt.

Sverige och Finland för just nu kampen om tätplatsen i tillväxtligan inom OECD-området. Den inhemska efterfrågan och den internationella ekonomin har gynnat utvecklingen. BNP-tillväxten i Finland beräknas uppgå till drygt 4,5 procent och i Sverige till 4,1 procent i år. Nästa år beräknas tillväxten i den finska ekonomin plana ut kring 3 procent, medan tillväxten inom svensk ekonomi beräknas uppgå till 3,3 procent. På medellång sikt begränsas den fortsatta expansionen av förändringar i befolkningens åldersstruktur. Andelen av befolkningen i arbetsför ålder sjunker både i Finland och Sverige, och allt färre ska försörja allt fler.

Även Åland har gynnats av det goda internationella konjunkturläget i allmänhet, och av den starka tillväxten inom finsk och svensk ekonomi i synnerhet. Den höga ekonomiska aktiviteten i regionerna närmast omkring oss bidrar till en positivare syn på framtiden. Lönsamheten för betydande delar av det åländska näringslivet är för närvarande god.

Samtidigt kvarstår utmaningarna inom den för Åland så ekonomiskt betydelsefulla passagerarsjöfarten. Konkurrensen är fortsatt hård och omstruktureringar inom branschen sker parallellt på flera plan. Ägarstrukturen har ändrats inom Östersjötrafiken och passagerarfartyg har sålts till rederier utanför Östersjön. Flera frågor kring den framtida beskattningen av rederinäringen i Finland, av de anställda, av tonnaget samt av nyinvesteringar är ännu öppna. Vid sidan av konkurrensläget pressas marginalerna av sjunkande skillnader mellan priserna ombord och iland samt av fortsatt höga bunkerkostnader.

Den höga aktiviteten inom den åländska landekonomin i kombination med förbättrad lönsamhet inom sjöfartssektorn gör att ÅSUB har skrivit upp prognosen för tillväxten inom den åländska ekonomin för 2006. Vi beräknar att BNP-tillväxten inom den åländska ekonomin i år kommer att stiga till runt 5,5 procent. För 2007 beräknas BNP-utvecklingen återgå till mera "normala nivåer" med en tillväxt på drygt 3 procent. Den offentliga sektorn drar ner volymutvecklingen för BNP både 2006 och 2007.

Efter att ha stigit en aning under en tvåårsperiod har den åländska arbetslösheten under det senaste året i huvudsak uppvisat en sjunkande tendens. Den öppna arbetslösheten låg under fjolåret på i medeltal 2,3 procent. I augusti i år stannade den öppna arbetslösheten på 2,1 procent mot 2,4 procent under samma månad i fjol. ÅSUBs bedömning är att arbetslöshetsgraden för hela år 2006 kommer att stanna på 2,2 procent. Effekterna av öppnandet av den finländska arbetsmarknaden för arbetskraft från de nya EU-medlemsländerna från och med maj i år har tillsvidare påverkat den åländska arbetsmarknaden endast marginellt.

Flyttningsrörelsen följer i stor utsträckning läget på den åländska arbetsmarknaden. Under fjolåret uppgick flyttningsnettot till 205 personer, vilket är mer än dubbelt så många som genomsnittet för de tio föregående åren. I år beräknas nettoinflyttningen bli ungefär i nivå med fjolårets. Nettoinflyttningen utgör god bas för den ekonomiska tillväxten inom den åländska ekonomin.

Den dagsaktuella utvecklingen inom det privata näringslivet ser relativt positiv ut. Tillväxten av lönesumman har under den senaste 12-månadersperioden uppvisat en stabil och hög tillväxttakt på 6-8 procent. När det gäller utvecklingen av omsättningen slår omstruktureringen inom rederinäringen däremot igenom, men även omsättningsutvecklingen förväntas bli positiv runt årsskiftet.

Den åländska industrisektorn upplever för närvarande en fas med relativt god tillväxt och de första uppgifterna om årets turistsäsong visar på en förhållandevis bra högsäsong. Även inom den åländska finanssektorn och de övriga tjänstenäringarna är volymerna växande och tillförsikten inför framtiden god.

Den samlade bilden av läget inom det privata näringslivet är förhållandevis ljus, trots sviktande utveckling i omsättningsvolymen. Orsaken till den negativa utvecklingen av omsättningen står att finna i strukturella förändringar inom sjöfartssektorn, som på sikt kommer att ge stabilare utvecklingsförutsättningar. I kombination med den dynamiska utvecklingen och investeringsviljan inom delar av det landbaserade näringslivet ser möjligheterna för en stabil tillväxt bättre ut idag än för bara ett år sedan.

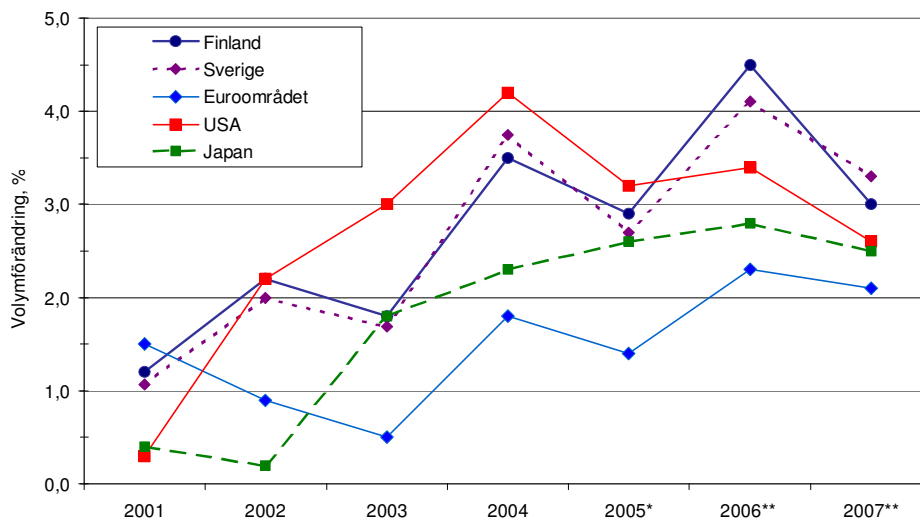
2. Det internationella konjunkturläget

Den *globala tillväxten* är fortsättningsvis stark och har överträffat de flesta förväntningarna under första halvåret 2006, prognoserna har skrivits upp. Tillväxten globalt väntas nu öka med 4,6 procent i år och med 4,1 procent nästa år. Vi upplever nu en av de snabbaste tillväxtfaserna sedan början av 1970-talet. Framför allt är det ekonomierna utanför OECD-området som växer snabbt. Den snabba globala tillväxten har följts av en kraftig expansion av världshandeln, tillväxten var ca 12 procent det första kvartalet i år och beräknas fortsätta växa med runt 7,5 procent årligen de närmaste åren.

De största riskerna för en försvagning av den globala ekonomin anses vara inflationstrycket, oljepriset mot bakgrund av de begränsade reserverna och den geopolitiska oron samt den amerikanska bostadsmarknaden. De stigande och fluktuerande energipriserna har drivit upp inflationstrycket globalt.

I USA är avmattningen av bostadsmarknaden redan ett faktum. Den amerikanska ekonomin växte enligt preliminära uppgifter 0,6 procent det andra kvartalet i år, jämfört med 1,4 procent under det första kvartalet. Frågan är nu snarast hur snabb inbromsningen kommer att bli, vilka följderna blir för hushållens agerande och vilka effekter dämpningen får på samhällsekonomin som helhet. Om bostadspriserna sjunker snabbt kan hushållens sparande plötsligt växa kraftigt med en nedgång i totalefterfrågan som följd. BNP beräknas sammantaget växa närmare 3,5 procent i år. Nästa år beräknas tillväxten stanna på runt 2,5 procent (Figur 1). Penningpolitiken har varit stram i USA och inte heller finanspolitiken stimulerar tillväxten som tidigare. Det fortsatt växande underskottet i bytesbalansen begränsar tillväxten. Bytesbalansunderskottet var närmare 6,5 procent av BNP ifjol och fortsätter att växa.

Figur 1. BNP-tillväxten i ett urval länder

Källor: Eurostat, SC, SCB, IMF, KI, Finansministeriet (Finland), ÅSUB

*) prel. uppgifter **) prognos

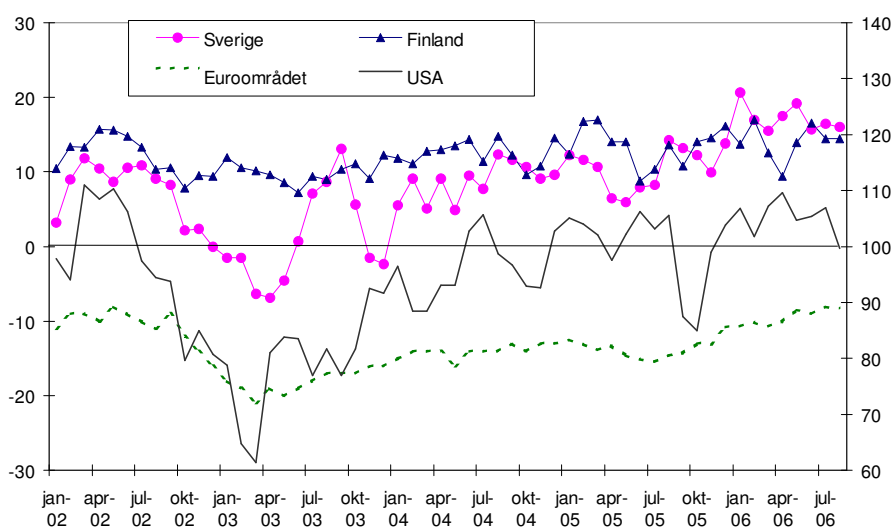
Den fortsatt stigande sysselsättningen bidrar dock till att de disponibla inkomsterna stiger även framöver och gynnar konsumtionstillväxten, som trots det beräknas bli svagare än de senaste åren. Investeringsstakten väntas fortsätta öka den närmaste tiden, bostadsinvesteringarna undantagna. Investerings efterfrågan stimuleras av goda vinster, stor framtidstro och högt kapacitetsutnyttjande.

Inflationen har stigit de senaste månaderna i USA. Resursutnyttjandet inom den amerikanska ekonomin är högt, vilket gör att inflationstrycket stigit. Den amerikanska centralbanken förväntas höja styrräntan ännu en gång under hösten 2006, till 5,5 procent. Men redan nästa år kan de första räntesänkningarna vara att vänta, så riktningen framöver blir en mer neutral penningpolitik.

Medan tillväxten i USA förlorar farten har tillväxten inom såväl *euroområdet* som EU25 tilltagit i styrka under det första halvåret i år. För den tyska ekonomin, som tidigare upplevt kräftgång, har tillväxten accelererat under 2006. Både efterfrågan för konsumtion och för investeringar har gynnat tillväxten samtidigt som exporten fortsätter att dra. Även i Frankrike har tillväxten ökat under första delen av året. Tillväxten i euroländerna låg på 2,4 procent i årstakt under det andra kvartalet 2006, det är den snabbaste tillväxten som noterats sedan år 2000. För hela året beräknas tillväxten bli 2,3 procent i euroområdet 2006.

En gradvis förbättring av sysselsättningsläget har bidragit till en positivare syn på framtiden bland hushållen (Figur 2). Antalet arbetsplatser ökar något i år och arbetslösheten väntas sammantaget sjunka något under 8,5 procent.

Figur 2. Konsumenternas framtidstro i Euroområdet, Finland, Sverige och USA

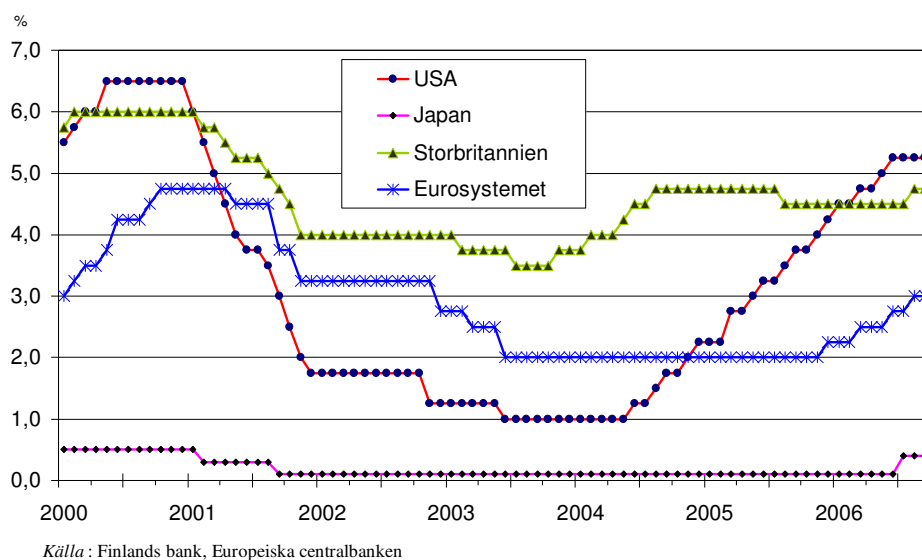

Källor: The Conference Board, Eurostat, Finlands bank, Konjunkturinstitutet

Under nästa år väntas tillväxten inom euroområdet avta till 2,1 procent. Den tyska tillväxten mattas enligt förväntningarna av nästa år. De offentliga finanserna i Tyskland kräver en stram finanspolitik, bland annat har höjd moms aviserats, vilket dämpar konsumtionsefterfrågan. Den lägre tyska tillväxten är en av förklaringarna till den lägre tillväxten för euroområdet. Inom hela EU är tillväxten snabbare än inom euroområdet, speciellt inom många av de nya medlemsländerna är tillväxten snabb.

ECB-rådet har stramat åt penningpolitiken för att motverka inflationsriskerna, styrräntan har stegvis höjts från 2,0 till 3,0 procent sedan hösten 2005 (Figur 3). Den senaste räntehöjningen på 0,25 procentenheter skedde i början av augusti i år. Inflationen i euroområdet har fortsatt legat över europeiska centralbankens (ECB) mål om högst 2 procent, i juli uppgick inflationstakten till 2,4 procent. Den så kallade kärninflationen (där energi och livsmedel inte räknas med) är dock betydligt lägre, ca 1,4 procent, vilket tyder på ett relativt lågt resursutnyttjande i ekonomin. De fortsatta räntehöjningarna förväntas därför ske ganska långsamt under det närmaste året.

Figur 3. Centralbanksräntor

Den snabbt växande ekonomin i *Kina* förväntas mattas något till följd av vikande export till USA. Men tillväxten inom den kinesiska ekonomin bedöms trots avmattningen uppgå till 9,5 procent nästa år, och är således fortfarande en motor inom världsekonomin. Även den *japanska tillväxten* väntas avta något i takt, när konjunkturcykeln planar ut. BNP-tillväxten i Japan beräknas uppgå till 2,8 procent i år och dämpas något till 2,5 procent år 2007. Både exporten och privatkonsumtionen utvecklas dock fortfarande relativt starkt. Investeringstakten är fortsatt god, vilket speglar den goda framtidstron. Arbetslöshetsgraden fortsätter att sjunka.

I *Ryssland* är tillväxten i den inhemska konsumtionen fortsatt stabil. Det höga oljepriset och en expansiv finanspolitik gynnar efterfrågan och driver på tillväxten. Totalproduktionen beräknas växa med över 6 procent i år och budgetöverskottet i de offentliga finanserna är fortsatt positivt. Inflationen är dock fortsatt hög och arbetslösheten sjunker förhållandevis långsamt. Den höga nivån på oljepriset skapar press på valutan.

I *Estland och de andra baltiska staterna* är tillväxten fortsatt snabb. Totalproduktionen i Estland beräknas i år öka med drygt 9 procent. Produktivitetstillväxten har varit snabb och landet har trots stigande löner kunnat bevara sin konkurrenskraft och även ökat exporten. Direktinvesteringarna växer och såväl hushållens som företagens skuldsättning har fortsatt att öka. De största riskerna består i den kreditgrundade tillväxten och en stigande inflation. Om EMU-inträdet skjuts upp ytterligare kan det resultera i att investerarna drar sig ur landet. Bytesbalansunderskottet är fortsatt stort. Även den lettiska ekonomin går på högvarv med en tillväxt över 10 procent i BNP 2006. ECBs räntehöjningar har skapat utrymme för den lettiska centralbanken att höja styrräntan, och på så sätt tygla kreditefterfrågan och den ekonomiska expansionen. I Litauen beräknas BNP öka med över 7 procent i år. Löneökningar och krediter driver på efterfrågan. Skuldsättningen ökar dock inte lika snabbt som i de två grannländerna.

3. Konjunkturbilden i Sverige och Finland

3.1 Finland

Totalproduktionen i Finland har ökat snabbt under första delen av året, BNP växte med ca 6 procent under årets första hälft. Den inhemska efterfrågan och den internationella ekonomin har gynnat tillväxten. Det förbättrade sysselsättningsläget samt den snabba tillväxten inom den privata konsumtionen har stärkt den inhemska efterfrågan. Men den snabba tillväxten förklaras också delvis av tillfälliga faktorer, såsom driftsstoppet inom skogsindustrin förra året. BNP-tillväxten för hela året beräknas uppgå till drygt 4,5 procent, för att nästa år plana ut och stanna kring 3 procent. Den internationella draghjälp avtar och de höga räntorna dämpar efterfrågan nästa år.

Liksom i vår omvärld inger dock den snabba ökningen i hushållens skuldsättning samt i bostadspriserna en viss oro inför framtiden. Skulderna i förhållande till den disponibla inkomsten närmar sig 100 procent och sparandet är negativt för tredje året i följd, vilket börjar begränsa tillväxtpotentialerna för konsumtionen och bostadsinvesteringarna. Hushållens förtroende för framtiden har varit högt under sommaren, och visar på en ytterligare stigande tendens (Figur 2).

På lite längre sikt kommer dock tillgången på arbetskraft att begränsa tillväxtpotentialerna. Arbetsmarknadens dynamik och matchningen av utbud och efterfrågan på arbetskraft utgör utmaningen för fortsatt ökad sysselsättning och ekonomisk tillväxt. Arbetslöshetsgraden beräknas sjunka från 8,4 till 7,7 procent på årsnivå i år, och till strax under 7,5 procent nästa år. Det betyder att sysselsättningsgraden i år stiger till ca 68,8 procent och väntas passera 69-procentsstrecket nästa år.

Inflationen förväntas med marginal stanna under målnivån om 2 procent 2006 (Figur 6), de stigande energipriserna bidrar dock till ett ökat inflationstryck. Arbetskostnaderna har i ett historiskt perspektiv stigit endast måttligt den senaste tiden.

Både exporten och importen har fortsatt växa snabbt under året och överskottet i bytesbalansen försvagas en aning. Den allmänt höga kostnadsnivån gör att andelen varor tillverkade i länder med lägre kostnadsnivå ökat under flera år, även för inhemsk efterfrågan och produktion.

Den goda konjunkturutvecklingen har bidragit till att statsfinanserna utvecklats bättre än vad man räknade med ännu i början av året. Nästa år beräknas statens skatteinkomster öka med knappt 3 procent. Mest förväntas avkastningen från mervärdes- och samfundsbeskattningen öka. För förvärvsinkomsterna inflationsjusteras skatteskalorna med 2 procent. För medelinkomsttagaren beräknas skattegraden sjunka med en knapp

procentenhet nästa år. Finland kommer också från ingången av år 2007 att delta i ett EU-försök, där man ska utvärdera vad en sänkning av mervärdesskatten på frisörtjänster och vissa mindre reparationstjänster skulle ha för effekt på sysselsättningen och den grå ekonomin. Skattesatsen på dessa tjänster sänks från 22 till 8 procent fram till och med år 2010.

Den finska statens budget uppgår till drygt 40 miljarder och uppvisar ett litet överskott på ca 200 miljoner euro. Statsskulden beräknas uppgå till ca 34 procent av BNP, eller 60 miljarder euro i slutet av 2007.

På medellång sikt begränsas den ekonomiska tillväxten i Finland främst av förändringar i befolkningens åldersstruktur då befolkningen i arbetsför ålder sjunker. Den potentiella produktionsökningen sjunker med ca 1 procent kring decennieskiftet till följd av detta.

3.2 Sverige

Sverige och Finland för just nu kampen om tätplatsen i tillväxtligan inom OECD-området. Bilden av den svenska ekonomin är allmänt sett ljus. BNP-tillväxten under andra kvartalet motsvarar en uppgång med 5,6 procent omräknat till årsnivå. Det är den snabbaste tillväxten sedan år 2000. Flera ekonomiska prognosinstitut har reviderat sina prognoser uppåt för såväl 2006 som för 2007 till följd av den starka ekonomiska utvecklingen under årets första hälft. Tillväxten beräknas nu uppgå till 4,1 procent i år och till 3,3 procent nästa år.

Drivkraften bakom den snabba tillväxten är dels den inhemska efterfrågan och den starka världskonjunkturen, dels en expansiv finanspolitik. Under första halvåret i år ökade exporten med 10 procent, men andra halvåret förväntas bli något svagare. Sammantaget beräknas exporttillväxten uppgå till cirka 8,5 procent i år och runt 5,5 procent nästa år. Kapacitetsutnyttjandet inom industrin är mycket högt.

Hushållens konsumtion ökar för närvarande relativt snabbt, hushållens förtroendeindikator ligger rätt högt (Figur 2). Det förbättrade arbetsmarknadsläget bidrar till en god inkomstutveckling för hushållen.

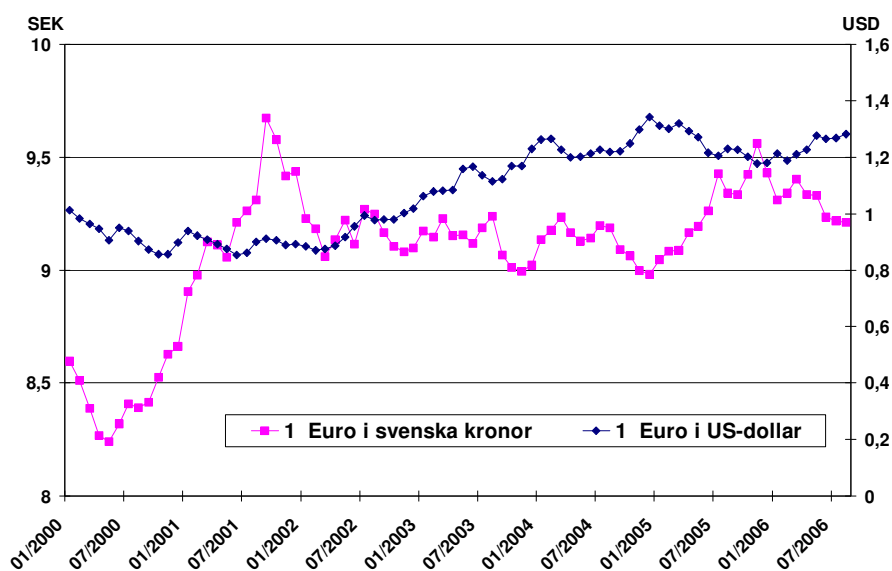
Sysselsättningsläget har förstärkts jämfört med den svagare utvecklingen under 2004 och början av 2005. Den öppna arbetslösheten beräknas sjunka från 5,9 till 5,4 procent i år, och ytterligare till 4,6 procent nästa år. Sysselsättningsgraden stiger till 77,6 procent i år och till 78,3 procent nästa år, vilket är en snabbare tillväxt än vad som förväntades tidigare.

I Sverige har den ekonomiska debatten under förhösten präglats av valet. Ekonomerna har dock i huvudsak varit överens om att den offentliga konsumtionen skulle komma att främja BNP-tillväxten oberoende av valutgången. En aning starkare krona och något högre korta räntor är ekonomiska bedömares syn på effekterna av regeringsskiftet. Detta bland annat som ett resultat av att alliansen sagt att förmögenhetsskatten ska slopas. Men några mer dramatiska förändringar förväntas inte ske. De offentliga finanserna är fortsatt starka, det offentliga finansiella sparandet beräknas uppgå till 2,8 procent av BNP i år, och förväntas enligt kalkylerna hålla ungefär samma nivå de två följande åren. De offentliga utgifternas andel av BNP beräknas fortsätta sjunka, framför allt är det transfereringarna till hushållen som sjunker.

På räntemarknaderna har de korta räntorna, som styrs av Riksbankens höjningar, fortsatt uppåt, medan de långa räntorna som är beroende av inflationsförväntningarna på marknaden har börjat sjunka. Reporäntan ligger, efter två höjningar under sommaren, nu på 2,5 procent (Figur 3). Gradvisa höjningar av reporäntan är att vänta under 2007.

Den svenska kronan har hållits relativt stabilt runt 9,20 per euro under hela sommaren (Figur 4). Inflationstakten låg i augusti på 1,6 procent. På årsbas beräknas inflationen stanna på 1,2 procent både i år och nästa år (Figur 6). Frågetecknet kring de framtida prisförändringarna är liksom på andra håll beroende av de höga och fluktuerande energipriserna.

Figur 4. Euro i svenska kronor och US-dollar

På kort sikt ser utvecklingen för svensk ekonomi bra ut. Det är först på lite längre sikt som utmaningarna kommer, redan om några år börjar andelen av befolkningen i arbetsför ålder börja sjunka även i Sverige, och allt färre ska försörja allt fler.

4. Den åländska ekonomin

4.1 Allmän översikt

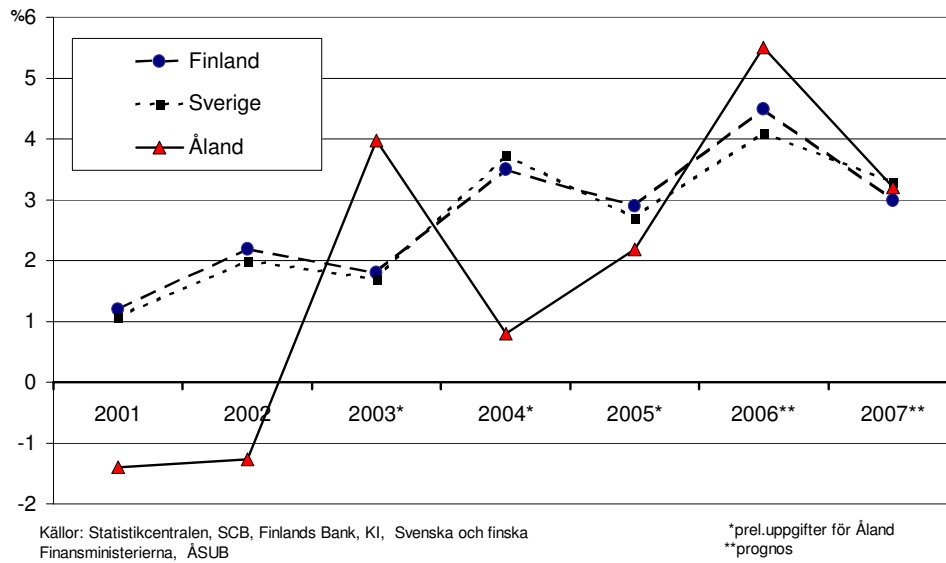
Även Åland har gynnats av det goda internationella konjunkturläget i allmänhet, och av den starka tillväxten inom finsk och svensk ekonomi i synnerhet. Den höga ekonomiska aktiviteten i regionerna närmast omkring oss bidrar till en positivare syn på framtiden och höjer efterfrågan både för konsumtion och för investeringar, även bland ålänningar. Lönsamheten för betydande delar av det åländska näringslivet är för närvarande god. Samtidigt kvarstår utmaningarna inom den för Åland så ekonomiskt betydelsefulla sjöfartssektorn. Konkurrensen är fortsatt hård och omstruktureringar inom branschen sker parallellt på flera plan. Ägarstrukturen har ändrats genom Tallinks köp av Silja Line och passagerarfartyg har sålts till rederier utanför Östersjön. Flera frågor kring den framtida beskattningen av rederinäringen i Finland, gällande beskattningen av de anställda, av tonnaget samt av nyinvesteringar, är ännu öppna. Vid sidan av konkurrensläget pressas marginalerna av sjunkande skillnader mellan priserna ombord och iland samt av fortsatt höga bunkerkostnader.

Den höga aktiviteten inom den åländska landekonomin i kombination med förbättrad lönsamhet inom sjöfartssektorn gör att ÅSUB har skrivit upp prognosen för tillväxten inom den åländska ekonomin för 2006. Vi beräknar att **BNP-tillväxten** inom den åländska ekonomin i år kommer att stiga till runt 5,5 procent (Figur 5). Det är en internationellt sett snabb tillväxt, och även högre tillväxttakt än grannländerna Finland och Sverige uppvisar. Den lägre omsättningen inom passagerarsjöfarten, som blir ett resultat av en mindre flotta, har inte någon direkt inverkan på BNP, eftersom överkapaciteten snarare har dragit ner lönsamheten. För 2007 beräknas BNP-utvecklingen återgå till mera ”normala nivåer” med en tillväxt på drygt 3 procent. Det är en tillväxttakt som ligger i nivå med prognoserna för Finland och Sverige.

Den offentliga sektorn drar ner volymutvecklingen för BNP för Åland. För landskapets del förväntas inkomstutvecklingen vara stabil de närmaste åren, även om den så kallade klumpsumman av mera budgettekniska skäl beräknas stagnera inom några år. Kommunerna uppvisade sammantaget negativt resultat för fjolåret, och det samlade resultatet i årets budgeter står också på rött. Skattefinansieringen har inte vuxit i samma takt som utgifterna.

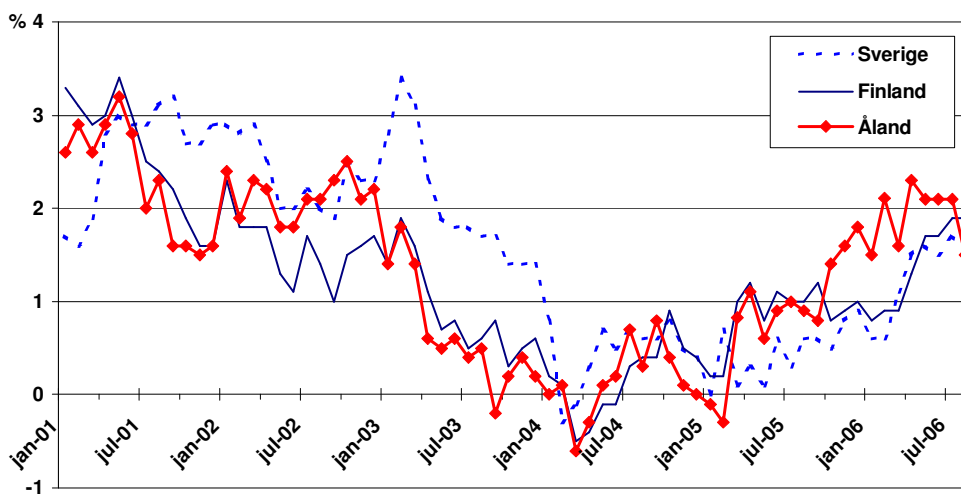

Figur 5. BNP-tillväxten på Åland i jämförelse med Finland och Sverige

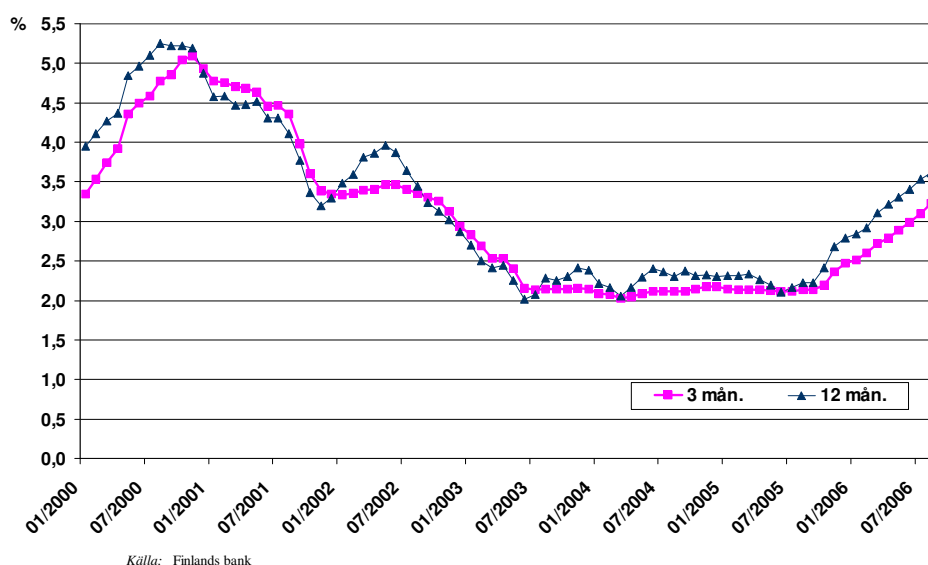
Inflationen har uppvisat en stigande trend under den senaste tolv månadersperioden. Från maj till juli låg det åländska konsumentprisindexet dock rätt stabilt på 2,1 procent, en aning över den allmänna målnivån för euroområdet och även en aning högre än i Finland och Sverige. Främst är det bränsle- och energipriserna som bidragit till högre inflationen. Från augusti 2005 till augusti 2006 stannade den allmänna prisökningen på 1,5 procent. För hela året beräknas inflationen uppgå till cirka 1,8 procent.

Figur 6. Inflationen i Sverige, Finland och på Åland

De åländska hushållen har en förhållandevis hög skuldkvot, de historiskt låga räntorna har bidragit till en hög **kreditefterfrågan**. Trots stigande räntor, 12 månaders euribor har stigit till ca 3,7 procent i september 2006 efter att ännu sommaren 2005 legat runt 2,1 procent (Figur 7), har den kraftiga kreditefterfrågan fortsatt både bland hushållen och företagen. Volymtillväxten i krediterna kommer i år av allt att döma att överstiga fjolårets tillväxt. På sikt förväntas dock efterfrågan på krediter mattas av i takt med att räntorna stiger. Även utvecklingen av bostadspriserna beräknas stagnera till följd av det förändrade ränteläget.

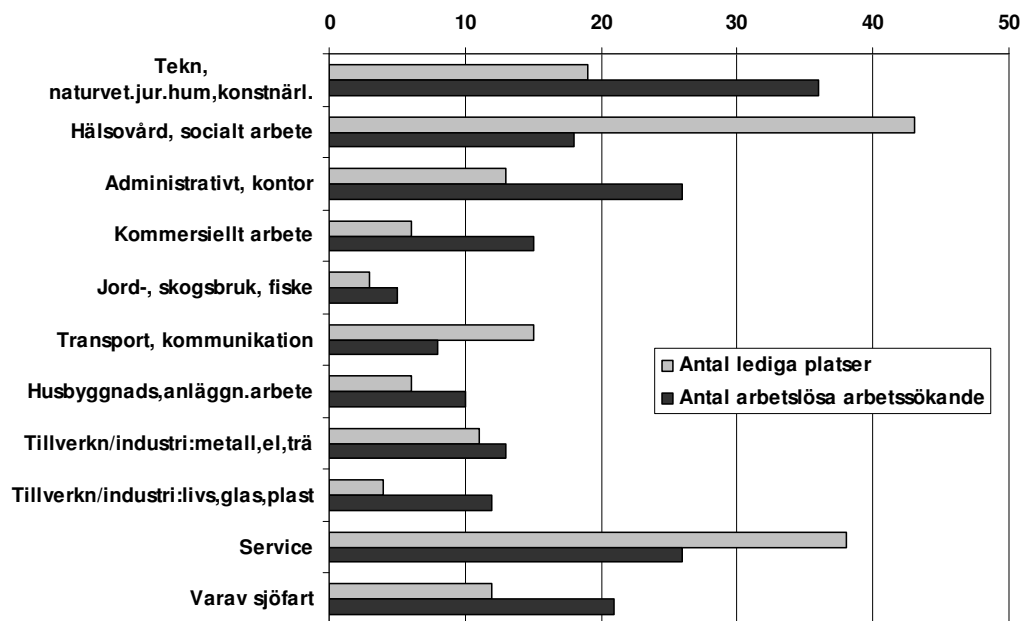
Figur 7. Euriborräntor, månadsdata

Efter att ha stigit en aning under en tvåårsperiod har **arbetslösheten** under det senaste året i huvudsak uppvisat en sjunkande tendens (Figur 9). Den öppna arbetslösheten låg under fjolåret på i medeltal 2,3 procent. Om man inkluderar personer i sysselsättningsåtgärder uppgick arbetslösheten till 2,6 procent, vilket är en med internationella mått låg nivå. I augusti i år stannade den öppna arbetslösheten på 2,1 procent mot 2,4 procent under samma månad i fjol. ÅSUBs bedömning är att arbetslöshetsgraden för hela år 2006 kommer att stanna på 2,2 procent. Effekterna av öppnandet av den finländska arbetsmarknaden för arbetskraft från de så kallade nya EU-medlemsländerna från och med maj i år har tillsvidare påverkat den åländska arbetsmarknaden endast marginellt.

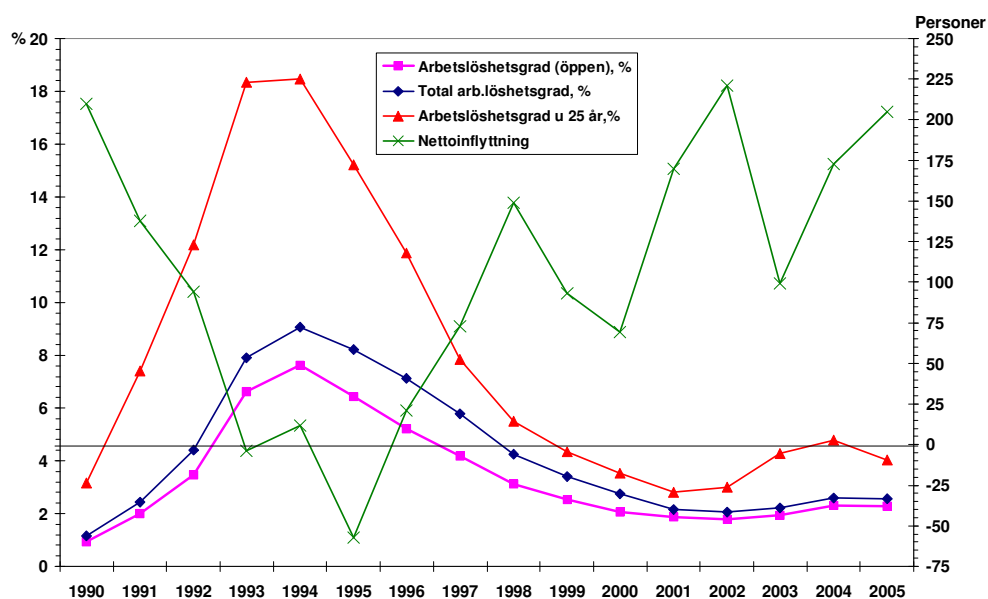
Trots den låga arbetslöshetsnivån finns det på den åländska arbetsmarknaden fortfarande vissa matchningsproblem mellan olika yrkesområden. Medan de flesta arbetslösa arbetssökande återfinns inom yrkesområden inom teknik, naturvetenskap och humaniora samt administration, finns de flesta lediga arbetsplatserna inom hälsovård och socialvård samt inom vissa serviceyrken (Figur 8).

Figur 8. Antal öppet arbetslösa arbetssökande enligt yrke, augusti 2006

Flyttningsrörelsen följer i stor utsträckning läget på den åländska arbetsmarknaden (Figur 9). Under fjolåret uppgick flyttningsnettot till 205 personer, vilket är mer än dubbelt så många som genomsnittet för de tio föregående åren. I år beräknas nettoinflyttningen bli ungefär i nivå med fjolårets. Nettoinflyttningen en utgör god bas för den ekonomiska tillväxten inom den åländska ekonomin. Befolkningen har totalt sett ökat med 225 personer under årets första åtta månader.

Figur 9. Arbetslöshetsgrader och nettoinflyttning

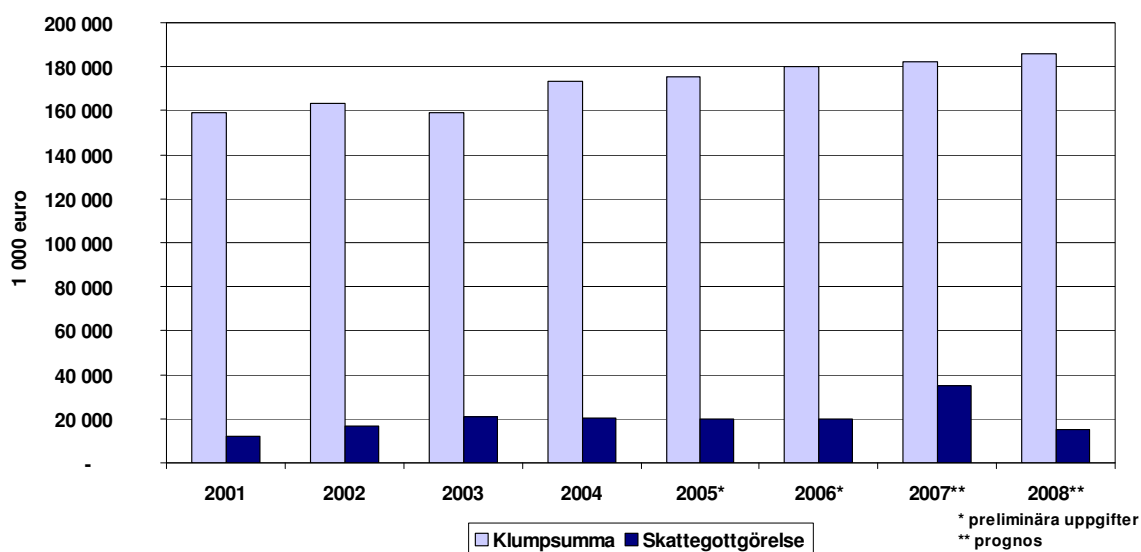
4.2 Den offentliga ekonomin

Inkomstutvecklingen för landskapet Åland ser fortsättningsvis relativt stabil ut de närmaste åren. Landskapet Ålands budget finansieras till stor del av en avräkningsinkomst på 0,45 procent av statens inkomster (exklusive upplåning). Under slutet av 1990-talet ökade avräkningsbeloppet snabbt, men efter år 2000 avtog tillväxten. Sviktade skatteinkomster på grund av ökande avdrag och justerade skatteskalor dämpade nämligen utvecklingen av statens inkomster, och sålunda även inkomsterna för landskapet Åland.

För de närmaste åren ser utvecklingen förhållandevis positiv ut, eftersom det ekonomiska läget i Finland har varit gynnsamt, vilket i sin tur påverkar avräkningsinkomsten. För år 2004 uppgick avräkningsbeloppet till 173,2 miljoner euro, för att år 2005 utgöra 175,6 miljoner euro. Förskottet för år 2006 uppgår nu till 176,1 miljoner euro, men troligtvis kommer beloppet att höjas med ca 4 miljoner i statens nästa tilläggsbudget och således uppgå till runt 180 miljoner euro. Förskottet för år 2007 torde fastställas till 182,0 miljoner euro och för år 2008 beräknas beloppet öka med i runda tal 2-3 procent (Figur 10).

Den så kallade skattegottgörelsen utfaller då den debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten i landskapet överskrider 0,5 procent av motsvarande skatt för hela riket, det överskjutande beloppet tillkommer då landskapet. För skattegottgörelsen är systematiken sådan att 2006 års belopp tas upp i 2008 års budget. Skattegottgörelsen ökade stadigt de första åren på 2000-talet och uppgick till 20,5 miljoner euro år 2004.

För år 2005 finns inte några slutliga uppgifter om skattegottgörelsen ännu, men tack vare den positiva utvecklingen av kapitalinkomst- och samfundsskatten på Åland ser prognosen för skattegottgörelsen synnerligen god ut även år 2005. Enligt ÅSUBs nya prognos skulle skattegottgörelsen för det året uppgå till över 30 miljoner euro. Den stora ökningen av samfunds- och kapitalinkomstskatterna år 2005, bör dock i det här skedet ses som en engångsföreteelse, framför allt förorsakad av försäljningsvinster bland både företag och privatpersoner i samband med att aktierna i Chipskoncernen köptes upp av norska Orklakoncernen. Förvärvsinkomstskatterna har inte ökat i samma utsträckning. Efter år 2007 beräknas skattegottgörelsen sjunka på nytt då effekterna av Chipsaffären ebbar ut. Den slojade förmögenhetsskatten påverkar också skattegottgörelsen i negativ riktning.

Figur 10. Utvecklingen av klumpsumman och skattegottgörelsen, löpande priser

Utvecklingen av *kommunernas ekonomi* har varit svag de senaste åren. Trots en stram budgetpolitik ökade nettoutgifterna för verksamheterna enligt de kommunala boksluten för år 2005 med 5,4 procent. Skatteintäkterna och landskapsandelarna ökade dock betydligt långsammare, vilket innebar att kommunernas årsbidrag sjönk med närmare 14 procent. Sammantaget var underskottet hela 1.192.000 euro i kommunernas bokslut för år 2005, nio kommuner uppvisade underskott och en kommun hade ett negativt årsbidrag. Nettoinvesteringarna sjönk med 31,4 procent jämfört med år 2004. Sålunda var ökningen i den långfristiga lånestocken betydligt mindre år 2005 jämfört med året innan.

Enligt budgeterna för 2006 beräknas nettodrifstkostnaderna fortsättningsvis öka, med ca 4 procent jämfört med bokslutet år 2005. Tack vare högre samfundsskatter än beräknat, kan skatteinkomsterna i boksluten för år 2006 komma att vara högre än budgeterat. De kommunala variationerna i samfundsskatteutfallet kommer dock att vara stora. Investeringstakten förväntas ytterligare minska något och de planerade nettoinvesteringarna stannar på ca 12 miljoner euro i år. Den långfristiga lånestocken beräknas enligt budgeterna öka med 3,8 miljoner euro, netto.

Genom att inte några större förändringar skett i avdragsgrunderna för år 2006 beräknas skatteintäkterna för i år växa snabbare än förvärvsinkomsterna. Inför år 2007 har regeringen i Helsingfors föreslagit en sänkning av förvärvsinkomstavrdraget i kommunalbeskattningen, vilket skulle gynna de åländska kommunerna, statsbeskattningen höjs då i motsvarande grad. Staten har gått in för att de skattelättnader som görs framöver ska finansieras av staten.

En annan förändring av avdragen är förslaget om att återinföra det allmänna avdraget för år 2007. Enligt förslaget skulle kommunerna kompenseras för införandet av avdraget genom ett beräknat belopp som tas in i landskapets budget och som utbetalas under pågående år. Efter att beskattningen slutförts justeras kompensationen mot det verkliga inkomstbortfallet per kommun.

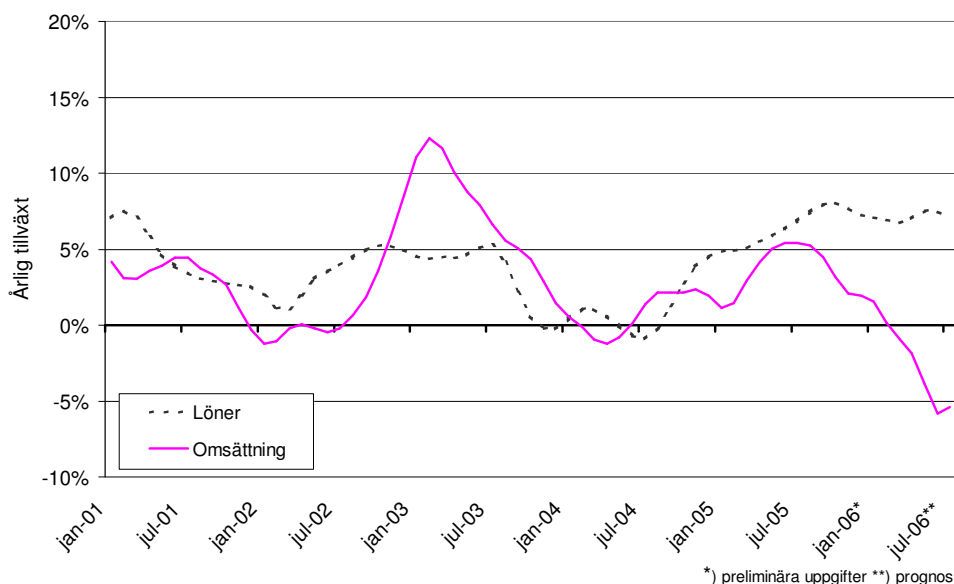
Inför år 2007 har inga förändringar i landskapsandelssystemet föreslagits, medan hela systemet kan komma att reformeras inför år 2008. Målsättningen med reformen är att få ett landskapsandelssystem som baserar sig på kalkylerade kostnader som i stort motsvarar verkliga kostnader samt att skatteutjämnings betydelse om möjligt ska minska.

4.3 Utvecklingen inom näringslivet som helhet

Hur ser då utvecklingen under det kommande året ut för det åländska **privata näringslivet**? En analys av omsättnings- och lönekostnadsutvecklingen inom det privata näringslivet ger en uppdaterad bild av den faktiska utvecklingen inom den privata företagssektorn fram till halvårsskiftet i år (Figur 11)¹. Uppgifterna fram till och med december 2005 är slutliga, medan uppgifterna för första halvåret i år är preliminära. Noteringen för juli månad är en prognos.

Tillväxten av lönesumman inom det privata näringslivet har under den senaste 12-månadersperioden uppvisat en stabil och hög tillväxttakt på 6-8 procent. Vid vårens bedömning trodde vi att lönesummans utveckling skulle vända och bli svagare under det här året på grund av utvecklingen inom passagerarsjöfarten. Försäljningen av fartyg har alltså inte slagit igenom i löneutvecklingen. När det gäller utvecklingen av omsättningen slår omstruktureringen inom rederinäringen däremot igenom på ett helt annat sätt. Trendbrottet märktes redan under sensommaren ifjol. Enligt de preliminära uppgifterna har utvecklingen sedan årsskiftet varit svag och från mars månad har omsättningstillväxten varit negativ.

Figur 11. Omsättningen och lönekostnadernas utveckling inom det privata näringslivet

¹ Säsongrensade uppgifter.

Som vi såg tidigare i rapporten har dock den negativa utvecklingen inte slagit igenom när det gäller BNP-tillväxten för Åland. Orsaken till det är att den tidigare, högre omsättningsnivån inom passagerarsjöfarten inte genererade vinster, branschen uppvisade negativt resultat. Försäljningen av Birka Princess har, tillsammans med andra åtgärder inom branschen vänt resultatkurvan uppåt. Även omsättningsutvecklingen förväntas bli positiv runt årsskiftet.

Vad har då de åländska företagen själva för syn på utvecklingen för den närmaste framtiden? ÅSUB skickar varje vår ut en konjunkturenkät till ett brett urval av åländska företag². I den konjunkturbarometer som ÅSUB gjorde bland de åländska företagen senaste vår framträder en förhållandevis ljus bild av förväntningarna fram till våren 2007 (Figur 12). Man tror allmänt att företagets verksamhet kommer att expandera under året, omsättningen bedöms växa och lönsamheten förutspås bli bättre.

Däremot intar företagen en relativt försiktig hållning när det gäller nyanställningar och ökning av personalstyrkan. Det här är en hållning som gäller även på lite längre sikt. I förfrågan till företagen bad vi dem även bedöma behovet av nyrekryteringar de närmaste tre åren, och även då framträder en bild av att antalet arbetsplatser inom de befintliga företagen kommer att växa långsamt. Här är det bland annat den omstrukturering som sker inom passagerarsjöfarten som påverkar helhetsbilden, eftersom antalet arbetstillfällen inom den branschen beräknas minska. Nyrekryteringsbehovet inom näringslivet som helhet blir dock större än tillväxten i antalet arbetsplatser till följd av ökande antal pensionsavgångar.

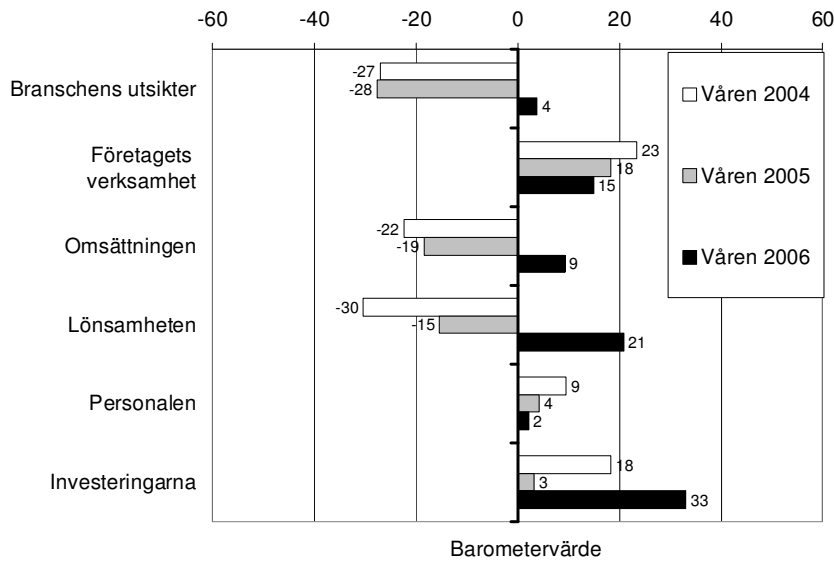
Det mest positiva utslaget i vårens barometer fick investeringarna inom näringslivet. Det finns planer på nya fartygsbeställningar, men även inom finanssektorn och IT-sektorn finns betydande planer på investeringar. Det var endast inom hotell- och restaurangbranschen samt inom industrin som investeringstakten inte förväntades vara positiv. Den sammantagna bilden av investeringarna inom företagssektorn ger vid handen att tillförsikten inför framtiden är relativt god.

---

² Frågorna som skickades ut i månadsskiftet januari/februari gällde företagets syn på den egna branschens dagsaktuella konjunkturläge och framtidsutsikter för den närmaste 12-månadersperioden, alltså fram till och med första kvartalet 2007. För en närmare redovisning av undersökningens upplägg och de frågor som ställdes till företagen, se ÅSUB Rapport 2006:3 (*Konjunkturläget våren 2006*).

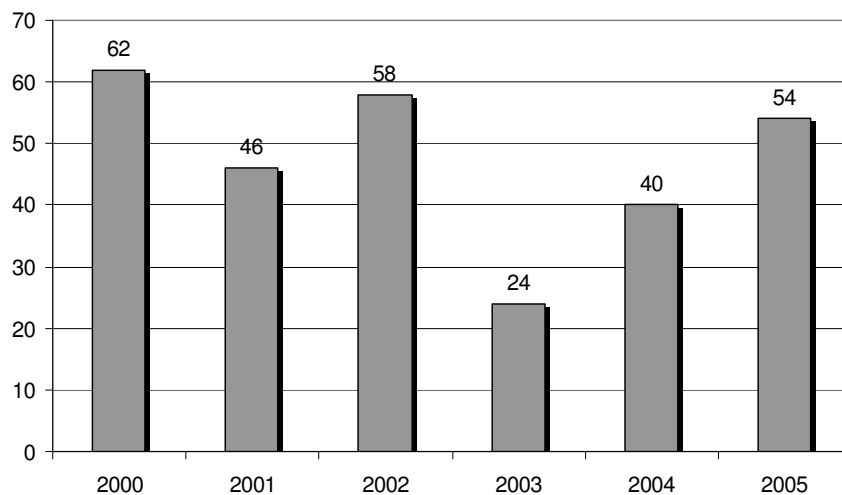

Figur 12. Förväntningarna inom hela det åländska näringslivet (12 månadersperioder)

Informationen om nystartade och nedlagda företag ger en kompletterande bild av hur företagsklimatet utvecklas på Åland. Under 2005 startades sammanlagt 210 nya företag på Åland jämfört med 159 stycken året före. Under det första kvartalet i år startade 63 nya företag, medan siffran var hela 76 under samma period ifjol. Samtidigt som nya företag startas läggs existerande företag ned, vilket innebär att nettotillskottet av företag är väsentligt lägre än bruttotillskottet. Nettotillskottet av företag har ökat de två senaste åren, men variationerna mellan åren är allmänt taget relativt stora (Figur 13). Antalet konkurser på Åland har under de första åtta månaderna 2006 varit tre stycken. Ifjol uppgick det totala antalet konkurser till endast två.

Figur 13. Nettotillskott av företag på Åland 2000-2005

Den samlade bilden av läget inom det privata näringslivet är förhållandevis ljus, trots sviktande utveckling i omsättningsvolymen. Orsaken till den negativa utvecklingen av omsättningen står att finna i strukturella förändringar inom sjöfartssektorn, som på sikt kommer att ge stabilare utvecklingsförutsättningar. I kombination med den dynamiska utvecklingen och investeringsviljan inom delar av det landbaserade näringslivet ser möjligheterna för en stabil tillväxt bättre ut idag än för bara ett år sedan. Detta trots att den betydelsefulla passagerarsjöfarten fortsättningsvis tampas med en knivskarp konkurrenssituation.

4.4 Läget inom enskilda branscher

Analysen av de enskilda näringsgrenarna inom den privata ekonomin grundar sig på registerdata, på ÅSUBs konjunkturenkät från i våras samt på information från en lång rad nyckelpersoner från de olika branscherna, från branschorganisationer samt från ledande tjänstemän inom landskapsregeringens näringsavdelning (se *referenser* i slutet av rapporten).

De ekonomiska utsikterna för de åländska primärnärningarna som helhet är fortsättningsvis relativt svaga för det närmaste året. Trots den pessimism som ofta uttrycks inom branschen verkar investeringsviljan stiga inom lantbruket. Intresset för lantbrukets investeringsstöd har gradvis stigit under 2005 och 2006 och jordbruksbyrån får rapporter om fortsatt intresse framöver. Inom maskinhandeln, som kan tjäna som en måttstock på konjunkturbilden inom lantbruket, är dock trenden den motsatta. Efter flera goda år för maskinhandlarna rapporterar man nu om en klar avmattning inom handeln. En förklaring till de motsägelsefulla signalerna är att investeringarna huvudsakligen görs inom djurproduktionen och att man inom växtodlingen ligger lågt med investeringar inom maskinsidan efter några sämre år för bland annat lök- och äppelodlingen.

På lite längre sikt blir frågan om det nationella så kallade artikel 141-stödets fortsättning av stor betydelse för hela djursektorn och växthusodlingen på Åland. Stödet är ett övergångsstöd som Finland fick införa för de södra delarna av landet i samband med EU-inträdet. Nuvarande regler stödregler gäller till utgången av år 2007 och nu har EUs lantbrukskommissionär framfört att stödet därefter borde slopas. Framtiden för stödet kommer dock att bli en förhandlingsfråga under nästa år.

Den stora frågan inom *mjolkproduktionen* har genom åren varit huruvida de åländska producenterna kan bibehålla den totala produktionen trots att antalet producenter minskar. Antalet mjolkproducenter uppgår i september månad till 63 stycken, att jämföra med nästan 80 vid årets början. Trots den kraftiga minskningen av antalet mjölkleverantörer ligger det åländska mejeriet på drygt 1 procent i ökad invägning till september månad och bedömningen att man skall kunna hamna på oförändrade siffror vid årets slut. Hur produktionsvolymen för mjölk kommer att utvecklas på lite längre sikt är i hög grad beroende av om 141-stödet tillåts fortsätta. Stödet står idag för ungefär 20 procent av mjölkproducenternas intäkter.

Efterfrågan på flytande mejerivaror på den lokala marknaden har fortsatt att minska en aning men kompenseras väl av en ökad försäljning av ost. Mejeriet bedömer att de satsningar man gjort på produktutveckling inom osttillverkningen och bageriverksamheten slagit väl ut och ökat försäljningen på den lokala marknaden. På exportmarknaden jobbar mejeriet fortsatt med att utveckla de nya försäljningskanaler man etablerat både i Sverige och i Finland med syfte att minimera volymerna av industriråvara, som tidigare drog ned resultatet, och höja förädlingsgraden. Inom mejeribranschen är trenden tydlig att det finns en klar efterfrågeförhöjning av mera nischade produkter som längre lagrade ostar och olika specialostar.

Beträffande *köttproduktionen* rapporteras från det lokala slakteriet om en lugnare slakt på våren efter den intensiva höstslakten. Intensiteten i slakten har dock stigit igen under sommarmånaderna och volymerna ser ut att stanna på ungefär samma nivåer som tidigare år. För hela landet har genomförts en långsiktig volymprognos gällande tillgången på inhemsk råvara för livsmedelsindustrin. Prognosen som sträcker sig ända fram till år 2013 visar på stabil tillgång på råvara. Tendensen lokalt är att köttproduktionen alltmer kommer från specialiserade köttdjursbesättningar och mindre från mjölkbesättningar. Det här innebär att slakteriet får tillgång till större djur med högre kvalitet. Gällande prisbilden är läget fortsatt stabilt. Trots att priset stigit i omvärlden är prisbilden relativt oförändrad inom den finländska marknaden för inhemskt kött. Generellt finns förväntan på att priserna för nötkött skall stiga ännu mer internationellt.

På Åland finns knappt någon svinköttproduktion längre, och näringen har i Finland varit pressad av att den ryska marknaden minskat och starkt importtryck från bland annat Danmark. Situationen ser dock bättre ut nu med allmänt stigande priser och en extra prisstegring tack vare den varma sommaren som givit goda förutsättningar för grillning.

Inom lammproduktionen har volymerna ökat de senaste åren. Slakteriet uppger att det finns en strak fast efterfrågan av det åländska lammköttet. Volymerna har nu kommit till en sådan nivå att man tidvis börjar få vissa problem med avsättningen, speciellt vid höstslakten. Skulle produktionen kunna styra en del av slakten till våren skulle betydligt

större volymer kunna avsättas till goda priser. Slakteriet har under perioder försökt exportera lammkött till Sverige där prisbilden för inhemskt lammkött har varit bra. Det åländska köttet har dock tvingats priskonkurrera med importen av irländskt lammkött vilket gjort att det inte funnits lönsamhet i exporten.

Inom *potatisodlingen* har man under säsongen varit orolig för årets skörd på grund av den torra som rådde under sommaren. Situationen verkar dock vara bättre än befarat. Utgående från de prognoser som gjorts inför skörden kommer volymerna att bli ca 10 procent lägre än normalt. Då odlingsarealen för chipspotatisodling ökat med ca 10 procent räknar industrin med att volymen kommer att vara i det närmaste oförändrad. Industrin räknar med att kunna täcka underskottet av råvara med en importvolym som ungefär motsvarar den volym som man normalt importerar. Målsättningen från industrin sida är dock fortsatt att minska importvolymen och hoppas därför att potatisodlingen skall öka ytterligare på Åland.

Inom *sockerproduktionen* är den omfattande reform som näringen talat om i många år nu ett faktum. Reformen får stora konsekvenser, då ett av två sockerbruk läggs ned i Finland. Det sockerbruk, som läggs ned efter årets säsong, är det bruk i Salo som de åländska odlarna levererat sina sockerbetor till. Konsekvensen för de åländska sockerbetsproducenterna är att transportkostnaderna kommer att stiga kraftigt samtidigt som det nya branschavtalet mellan odlarna och industrin innebär att odlarna får bära hela kostnaden för organisationen kring insamlingen av sockerbetorna. Totalt beräknas kostnaderna för insamling och transport av betorna stiga med ca 100 procent samtidigt som priset sjunker med 36 procent under fyra år. Odlingsarealen minskar med ca 15 procent under 2006. Den stora frågan är hur stora arealer som finns kvar 2007/2008, efter att den stora kvotnedskärningen genomförs inom ramen för reformen. Landskapsregeringen arbetar med några förslag till omstruktureringslösningar utöver de som sockerreformen erbjuder men utfallet av dessa är ännu oklara.

Priset på *spannmålsprodukterna* stiger för närvarande. Inom handeln rapporterar man dock om mindre volymer som skall avsättas under 2006/2007. Orsaken är en minskad areal och torkan under sommaren som minskat skördarna något. Handeln tror också att många odlare väljer att lagra sin skörd eftersom priserna enligt prognoserna väntas stiga ytterligare något. Spannmålshandlarna konstaterar också att oljeväxtodlingen blir allt intressantare. Odlingen av rybs har tredubblats från i och för sig blygsamma volymer, men en positiv utveckling av prisbilden pekar på att rybsen kommer att öka ytterligare. Den för åländska förhållande relativt nya växten oljedådra verkar också intressant. Prisbilden för oljedådran är i dagsläget positiv och odlingen är lönsamhetsmässigt ett bra alternativ till traditionell spannmålsodling. Odlingen kommer förmodligen inte att arealmässigt bli särskilt stor totalt sett, men odlingen kan vara en intressant nisch för några odlare.

Inom *trädgårdsodlingen* ser man efter två tuffa år fram emot ett riktigt bra år. Relativt lyckade skördar på Åland i kombination med sämre skördar både i övriga Finland och ute i Europa gör att prisbilden ser bättre ut än på länge. I uppköpsledet tror man på en försäljningsintäktsökning med mer än 10 procent över värdet för ett normalt år och mer än 30 procent över 2005 års försäljningsintäkter. Branschen jobbar vidare med nya produkter, som olika specialsallader, för att möta efterfrågan på mera exotiska grönsakssorter. I uppköpsledet tror man också att satsningar på förpackningsmaskiner, som möjliggör mer konsumentanpassade förpackningar med ökad information om varan, kommer att öka efterfrågan på inhemska produkter. Årets äppelskörd ser däremot ut att bli något mindre än för ett normalår på grund av en köldknäpp under våren och den torra sommaren.

Inom *skogsbruket* ser läget för tillfället ljusare ut än på flera år. Det internationella konjunkturläget för branschen är gynnsamt och prisläget allmänt gott. Den positiva utvecklingen gäller även exportpriserna och internationellt. Det sågade virket som under flera års tid dragits med sjunkande prisbild har trenden nu vänt uppåt och även prisutvecklingen för flisen har varit positiv. Det högre prisläget bedöms dessutom av branschen vara rätt stabilt. Effekterna efter stormen Gudrun har nu ebbat ut och marknadsläget är därmed bättre.

Jämfört med situationen för ett år sedan så är priserna betydligt högre idag. Den skatteomläggning som skedde vid årsskiftet innebar ett stort utbud av råvara i slutet av fjolåret, medan intresset för att sälja under våren var betydligt lägre. Efter att priserna justerats uppåt har utbudet av råvara åter varit större.

På den lokala marknaden är läget oförändrat och bedömningen kvarstår om att utvecklingen av det åländska skogsbruket på lite längre sikt är beroende av hur man lyckas samordna resurserna på Åland och hur man lyckas vidareförädla råvaran.

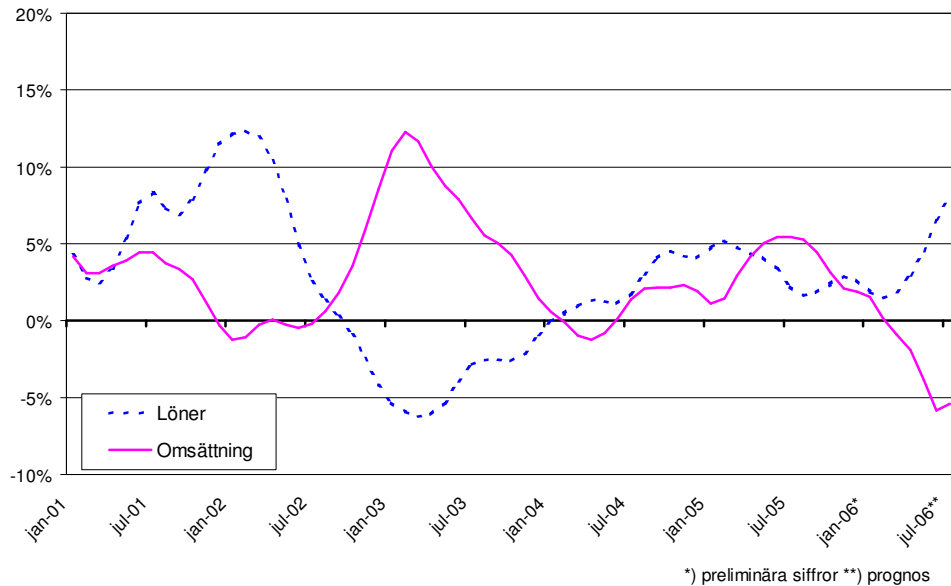
Situationen inom den åländska *fiskerinäringen* är för närvarande förhållandevis ljus på flera områden. För yrkesfiskets del bedöms situationen för tillfället vara relativt stabil eller försiktigt positiv. Fångstmängderna under året uppskattas ha varit normala eller något bättre än tidigare för kust- och skärgårdsfiskets del (främst gös, sik, abborre, gädda). Förädlingsgraden har ökat i producentledet. Även prisnivån har varit tillfredsställande och ett visst ökat intresse för fisket har noterats. Tendensen förväntas hålla i sig under hösten.

Vårens och sommarens laxfiske gav dock ett volymmässigt dåligt resultat, delvis som en följd av stora sälskador, vilket i någon mån kunde kompenseras genom ett märkbart förbättrat pris. Fisket av lax är minimalt under hösten. Ersättande fiske för drivgarnsfisket, som helt försvinner från 1.1.2008, har inte kommit igång i nämnvärd utsträckning. Fisket av strömming ligger på en mycket låg nivå som en följd av att den åländska trålfloTTan gradvis har avvecklats. Efterfrågan är större än utbudet men även detta fiske drabbas av sälskador. Marknadspotentialen bedöms som relativt god på sikt men kräver ökat entreprenörskap bland fiskarna. Torskfisket, vilket i sin helhet bedrivs utanför Åland (i södra Östersjön) har varit sämre än tidigare på grund av ökade fiskerestriktioner. Någon märkbar förbättring förväntas inte under hösten eller inkommande år.

Inom vattenbruket har odlingssäsongen varit relativt normal i avseende på tillväxt även om värmeperioden under sommaren begränsade utfodringsmöjligheterna. Prisnivån på odlad regnbåge har varit högre än normalt under hela året och förväntas trots en förmodad prispress förbli tillfredsställande under hösten som utgör huvudsäsong för slakten. Marknadsmässigt ser framtiden ljus ut - odlad fisk ökar stadigt sin marknadsandel inom livsmedelssektorn. Även kostnadsnivån har i viss mån ökat och speciellt för fodret, vilket pressar lönsamheten.

Överlag är förutsättningarna för att driva vattenbruk på Åland i dagsläget goda. Producentpriset har de senaste åren varit på en acceptabel nivå och avsättning på den inhemska marknaden finns. Framtidsandan inom näringen är trots de förbättrade framtidsutsikterna dock svag på Åland på grund av osäkerheterna förknippade med landskapsregeringens miljöhandlingsprogram och det framtida förverkligandet av detta, vilket bromsar utvecklingen och investeringsviljan.

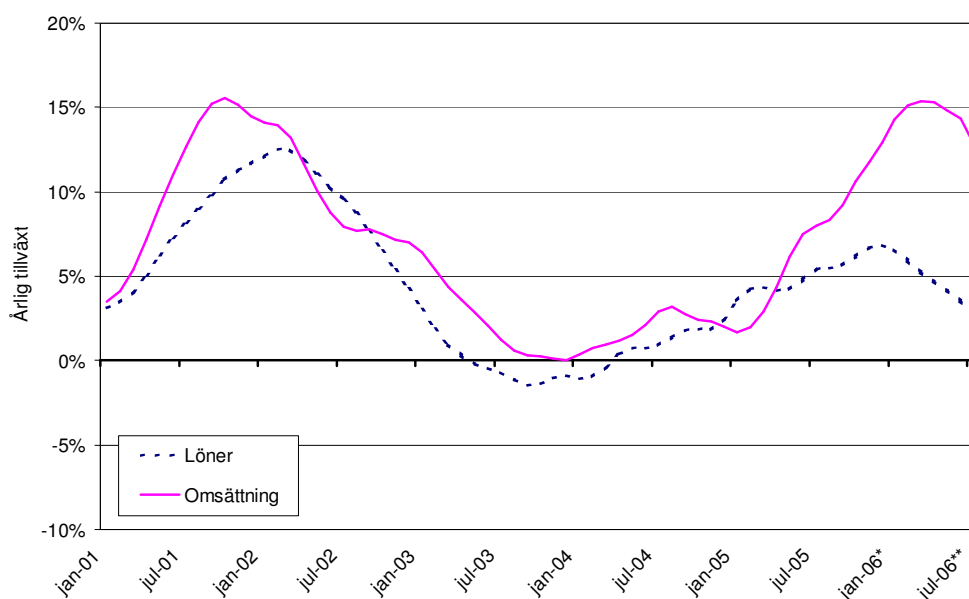
ÅSUBs uppgifter om utvecklingen av omsättningen och lönesumman inom primärnäringsarna täcker endast det jord- och skogsbruk och fiske som bedrivs i bolagsform. I realiteten domineras den samlade information som finns i Figur 14 av fiskodlingsföretagen. Omsättningsutvecklingen, som i figuren utgör den heldragna linjen, har varit svag under hela 2006, medan lönesumman har fortsatt att växa. Den svaga utvecklingen av omsättningen kan delvis förklaras av förändringar i ägarstrukturen och eftersläpningar i rapporteringen av omsättningen.

Figur 14. Löner och omsättning inom primärnäringarna

Den senaste tidens negativa utveckling slog även igenom i vårens konjunkturenkät, där företagen förväntade sig att omsättningen skulle minska under de närmaste 12 månaderna, personalstyrkan förväntas bli mindre och lönsamheten försämrats. Branschen planerade inte heller några investeringar, den stora osäkerheten inom branschen slår igenom förväntningarna genomgående.

Inom den åländska *livsmedelsindustrin* har tillväxten varit betydande sedan våren 2005 (Figur 15). De senaste uppgifterna som är slutliga gäller de sista månaderna 2005 och då var omsättningstillväxten 12-13 procent. De preliminära uppgifterna från början av 2006 indikerar ännu högre tillväxttakter. Även summan av löneutbetalningar har vuxit, om än i lite moderat takt.

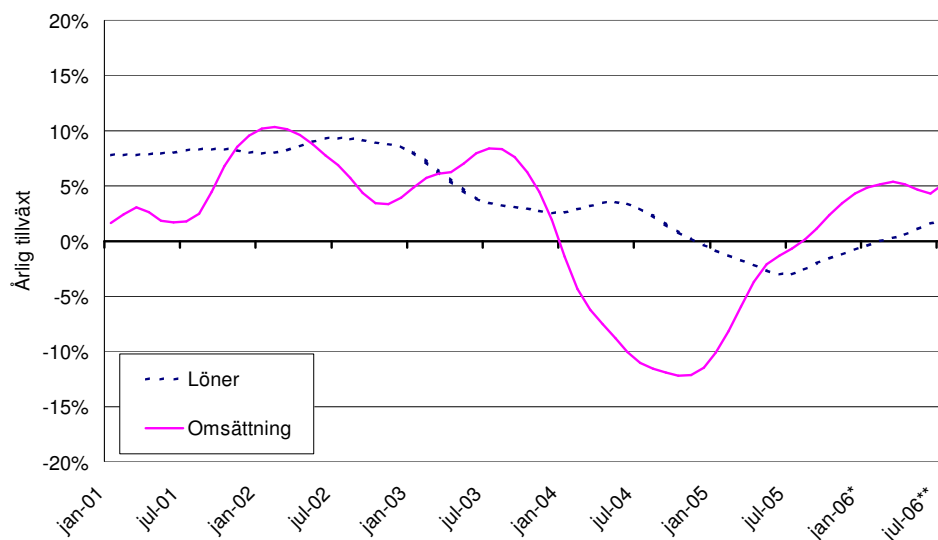
Också när det gäller livsmedelsindustrin påverkas tillväxtkurvorna av företagsfusioner. Men framför allt har tillväxten varit god inom de centrala delar av näringen som vidareförädlar primärnäringarnas produkter.

Figur 15. Löhner och omsättning inom livsmedelsindustrin

Tillväxtkurvorna tyder på en bra grund för en god lönsamhetsutveckling inom livsmedelsindustrin. De senaste årens konjunkturbarometrar inom branschen har visat på förväntningar i den här nivån, där en övervägande majoritet av företagen haft en positiv syn på företagets utveckling, på omsättningsutvecklingen och på lönsamheten. Produktiviteten har stärkts genom att nyanställningar inte gjorts i samma utsträckning. Vad gäller investeringarna har dessa också i stort endast motsvarat avskrivningar och slitage. Och de fortsatta förväntningarna tyder på en fortsatt positiv utveckling, på tre år sikt förväntas dock ett visst ökat nyanställningsbehov.

För branschen ”övrig industri” var utvecklingen sviktande från årsskiftet 2003/2004 fram tills för ett år sedan, då den negativa omsättningstrenden svängde uppåt (Figur 16). Branschen inbegriper all industri som inte är livsmedelsindustri och representeras på Åland av exempelvis plastindustri, metallindustri, snickeriindustri och tryckerier. En granskning av bokslutsstatistiken för industrisektorn bekräftar nedgången i omsättningsvolymen år 2004, huvudförklaringen är att företag flyttat från Åland. Lönsamheten i branschen har dock inte försämrats under samma period. De preliminära uppgifterna för utvecklingen av löneutbetalningarna tyder på att också lönesumman utvecklas positivt sedan våren.

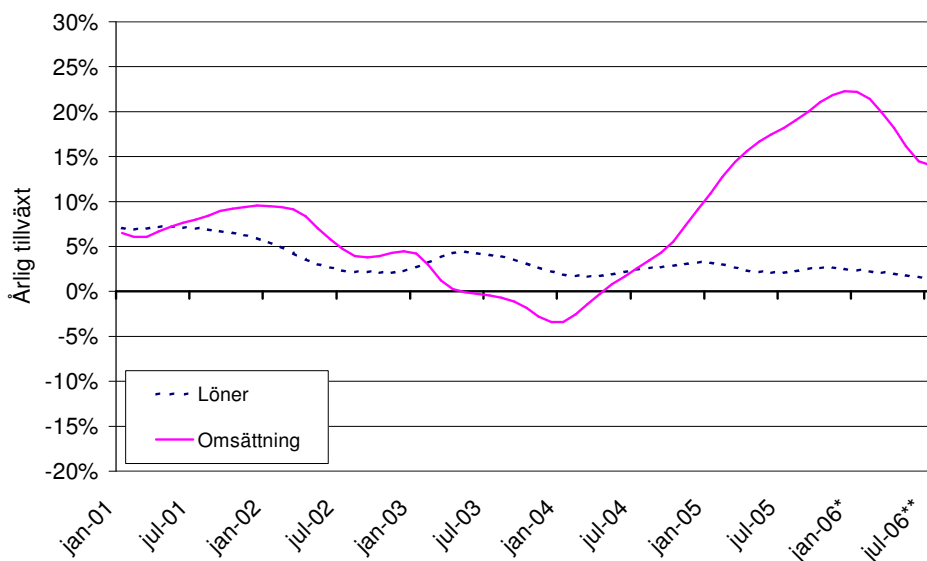

Figur 16. Löner och omsättning inom övrig industri

Även inom den här delen av industrin har ÅSUBs barometer från våren pekat i rätt riktning. Företagens tidigare relativt försiktiga bedömning av framtiden blev i våras betydligt mer positiv när det gäller företagets egen utveckling samt för omsättningen och lönsamheten. Däremot var företagen fortsatt försiktiga när det gällde planer på att öka personalstyrkan.

Branschen *vatten- och elförsörjning* har tidigare under många år uppvisat en stabil tillväxttakt med en omsättningsutveckling runt i storleksordningen 5 procent. Lönetillväxten inom branschen har varit ungefär på samma nivå, men sakta avtagande. Sedan början av år 2005 har dock omsättningen stigit markant, samtidigt som löneutvecklingen har hållits runt 2-3 procent (Figur 17). Bakgrunden är de kraftigt höjda energipriserna, som gör att volymen i omsättningen vuxit markant. Förändringen i själva verksamhetsvolymerna är inte lika omfattande.

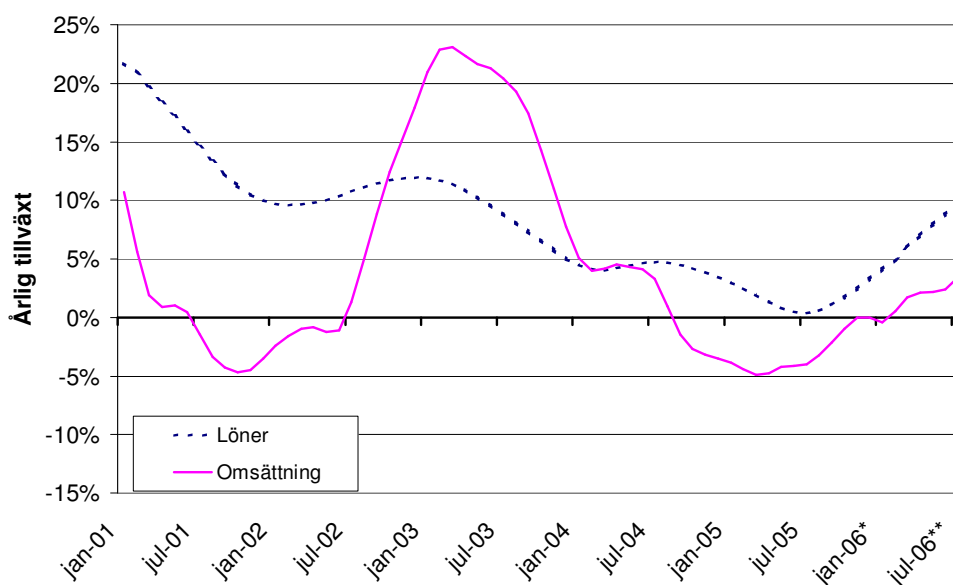
Företagen i branschen har en förhållande försiktig syn på framtiden. Antalet anställda kan komma att öka något, men efter ett par år med lite större investeringar, kommer investeringarna enligt planerna under innevarande tolv månadersperiod att vara mer begränsade.

Figur 17. Löhner och omsättning inom vatten- och el

Byggbranschen på Åland uppvisar kraftiga svängningar i tillväxten i takt med att konjunkturbilden förändras. Efter en tidigare snabb tillväxt, minskade omsättningen i branschen från september 2004 till januari i år (Figur 18). Enligt de preliminära uppgifterna för i år ser tillväxten nu ut att ha svängt och blivit positiv igen. Även utvecklingen av lönesumman har varit svag och avtagande under perioden hösten 2004 – hösten 2005. Men också för lönesumman pekar de preliminära siffrorna mot en mer positiv utveckling under början av innevarande år.

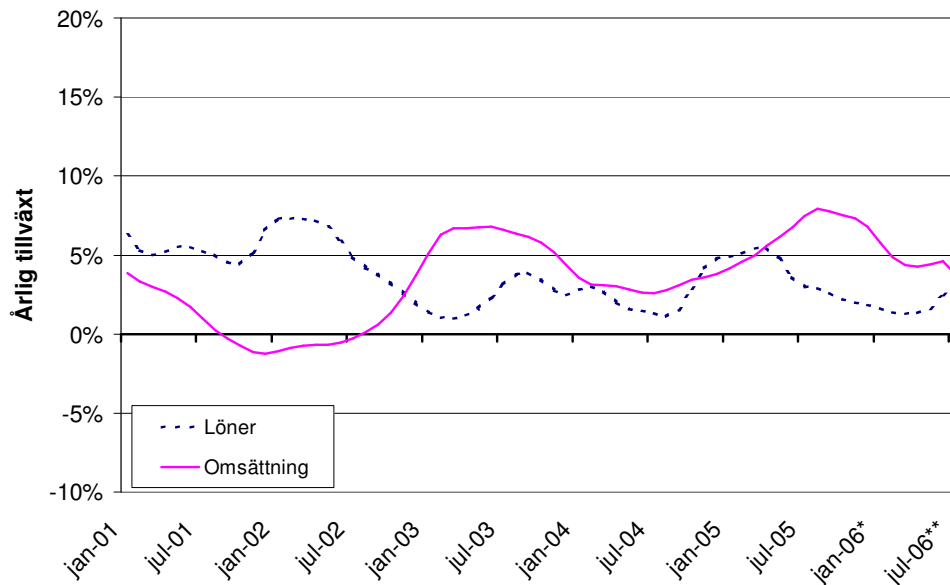
Förväntningarna för det här året bland byggföretagen var enligt ÅSUBs barometer fortsatt negativa såväl när det gäller utvecklingen av omsättningen och lönsamheten, som när det gäller möjligheterna att öka antalet anställda. En positiv tolkning av vårens konjunktursvar är dock att förväntningarna var något mindre negativa än de varit de två föregående åren.

Den öppnare arbetsmarknaden och möjligheterna för invånarna i de så kallade nya medlemsländerna har, som tidigare konstaterats, tillsvidare inte fått något större genomslag för den åländska sysselsättningen och arbetslöshetsutvecklingen som helhet. Däremot anlitar företagen inom byggsektorn allt mer icke-åländsk arbetskraft och icke-åländska underleverantörer, bland annat för att sänka byggkostnaderna. Det innebär att man knappast under det närmaste året kan förvänta sig någon riktigt snabb tillväxt i lönesummans utveckling. Hur omsättningen inom de åländska företagen utvecklas är, vid sidan om den totala efterfrågan, också beroende av hur de strukturella förändringarna på byggarbetsmarknaden tar sig uttryck.

Figur 18. Löner och omsättning inom byggsektorn

Inom bostadsmarknaden på Åland är nyproduktionen fortfarande ganska hög. De stigande räntorna har tillsvidare inte begränsat byggandet och tillgången på tomter är god, i synnerhet när det gäller egnahemshus. Den offentliga investeringstakten är försiktigare. Om- och tillbyggnaden av centralsjukhuset fortsätter och Lagtinget har i dagarna beslutat sig för att förverkliga kultur- och kongresshuset trots att det beräknas bli dyrare än den tidigare kostnadsramen. Men i övrigt handlar byggprojekten inom den offentliga sektorn till större del om renoveringar. Inom den kommunala sektorn sjunker investeringstakten betydligt, från budgeterade 21,5 miljoner i år till ca 15 miljoner nästa år, enligt de preliminära planerna. Största investeringen inom kommunsektorn 2007 utgörs av ombyggnaden av Edlagården. Sammantaget kan alltså konstateras att någon större draghjälp från den offentliga sektorn kan byggbranschen inte vänta sig inför nästa år, den samlade investeringstakten snarare avtar än växer.

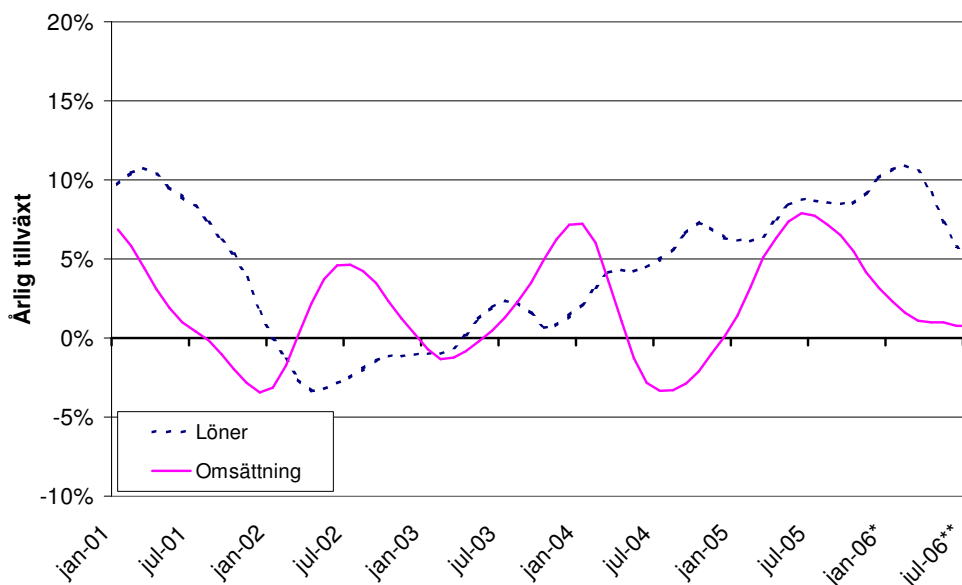
Utvecklingen av lönerna och omsättningen inom *handeln* har varit förhållandevis stabil och på den positiva sidan ända sedan sommaren 2002 (Figur 19). Omsättningstillväxten har pendlat kring fem procents tillväxtlinjen, eller mellan 2,8 och 7,8 procent sedan slutet av år 2002. Tillväxten i lönesumman har varit lite långsammare, mellan 1,0 och 5,5 procent under samma period. Kring årsskiftet, de senaste uppgifterna som är slutliga, låg omsättningstillväxten på knappt 7 procent och lönetillväxten på knappt 2 procent.

Figur 19. Löner och omsättning inom handeln

Några större förändringar är inte heller att vänta närmast framöver. Företagen i branschen förväntade sig enligt vårens konjunkturbarometer att omsättningen och lönsamheten skulle växa endast i begränsad utsträckning och det finns inte behov av att öka antalet anställda. Inte heller på tre års sikt kommer det enligt de svarande inom branschen att behövas någon större personalstyrka. Det betyder att i huvudsak bara ersättande nyanställningar kommer att vara aktuella de närmaste åren.

En analys av de olika delbranscherna inom handeln visar att tillväxten har varit snabbast och mest stabil inom den delen av partihandeln som inte handlar med livsmedel. Även detaljhandeln med möbler, hushållsartiklar och järnvaror samt detaljhandeln med kläder och skodon har haft en genomgående snabb och stabil tillväxt under 2000-talet. Inom detaljhandeln har omsättningstillväxten varit svagast inom livsmedelssektorn.

När det gäller sällanköpsvaror har privatimporten av begagnade bilar från utlandet fortsatt att öka under året på bekostnad av nybilsförsäljningen. Sammantaget har det registrerats färre bilar i år än ifjol. Omsättningen bland bilförsäljarna uppvisade en snabb tillväxt under fjolåret, men variationerna mellan åren är av tradition stora i det här segmentet inom handeln.

Figur 20. Löhner och omsättning inom hotell- och restaurang

Hotell- och restaurangbranschen är en bransch som uppvisar relativt stora fluktuationer (Figur 20). Under hela 2000-talet har tillväxten i omsättning pendlat mellan perioder med rätt hyfsade tillväxtnivåer kring 7-8 procent och perioder då branschen till och med minskat i storlek. Observera att kurvorna i diagrammen är säsongrensade och visar trenden jämfört med samma månad föregående år. Fjolåret var ett bra år inom branschen jämfört med 2004, under sommarmånaderna var tillväxttakten 7-8 procent. Tillväxten av lönekostnaderna var ännu lite snabbare. De preliminära uppgifterna för i år tyder på en lite svagare tillväxt under den första delen av året.

Den trenden kan dock komma att se annorlunda ut då de slutliga uppgifterna finns tillgängliga. Enligt ÅSUBs statistik över inkvarteringarna på Åland har antalet övernattningar på hotell ökat med hela 15,9 procent under årets första åtta månader. Framför allt är det gästerna från Finland som ökat. Under motsvarande period ifjol minskade antalet övernattningar med 3,8 procent, förändringen för hela 2005 stannade på -2,9 procent jämfört med år 2004. Antalet inresande till Åland har dock minskat under årets första åtta månader. Det är dock främst kryssningsresenärernas antal som sjunkit som ett resultat av minskat antal färjor inom det segmentet.

Även de tongångar från turistbranschen som kommit fram i media under högsäsongen har varit mer positiva än under de senaste åren. Ännu vid vårens konjunkturenkät var bedömningarna mer försiktiga. En annan faktor som kan komma att påverka de närmaste årens utvecklingsförutsättningar är att det för närvarande sker en viss förändring av ägarstrukturerna inom inkvarteringsbranschen, delvis på grund av generationsskifte inom näringen.

Branschen *transport och kommunikation* utgör ryggraden i den åländska ekonomin, genom den stora vikt sjöfarten har. Sjöfarten genomgår emellertid sedan några år betydande strukturella och marknadsmässiga förändringar.

Näringsen har under flera års tid väntat på att Finland skulle anta en beskattningsmodell som i likhet med lagstiftningen i andra EU-länder skulle gynna fartygsanskaffningar och expansion inom den finländska rederinäringsen. Genomsnittsåldern för den finländska handelsflottan tillhör EUs högsta. Men inte heller under innevarande höst är några förändringar i rederibesattningen att vänta. Bedömningen är nu att en reform av rederibesattningen i Finland möjligen kan bli aktuell efter riksdagsvalet i mars nästa år, och efter att Sverige beslutit sig för en rederibesattningsreform.

Riksdagsman Roger Jansson har lett en arbetsgrupp bestående av utrikessjöfartens arbetsmarknadsparter för att utforma ett åtgärds paket för gemensamma målsättningar för utvecklingen av sjöfarten under finsk flagg. Arbetsgruppen levererade i april 2006 sin rapport ”Sjöfarten är en tillväxtbransch”. Där hänvisar man bland annat till erfarenheter från andra EU-länder som haft en negativ utveckling, att denna snabbt går att vända så fort medlemslandet moderniserar sin sjöfartslagstiftning och skapar konkurrenskraftiga fartygsregister.

Omorganiseringen av trafikärendena vid Kommunikationsministeriet i Helsingfors var enligt branschens företrädare negativ för sjöfartens del, eftersom sjöfarten nu ”drunknar” i övriga trafikärenden. Staten planerar nu även ett gemensamt Superämbetsverk, där Sjöfartsverket skulle slås ihop med Luftfartsverket, Vägverket och Banverket. Från sjöfartsnäringsen anser man att detta ytterligare skulle minska sjöfartsärendenas tyngd. Näringsen anser att den mest dynamiska utvecklingen skulle uppnås om sjöfarten flyttades till Handels- och industriministeriet och där betraktades som en egen näringsgren, på liknande sätt som i Sverige där sjöfartsärendena flyttats till näringsdepartementet.

Den åländska *fraktsjöfarten* har uppvisat en rätt stabil utveckling och en viss tillväxt. Flertalet av fartygen har långvariga kontrakt med olika lastägare. Ålands redarförening har slutit långa kollektivavtal för lastfartygen som löper till hösten 2007 och vintern 2008.

Fraktnivåerna för mindre lastfartyg, i trafik mellan Finland och kontinenten, är dock för tillfället på samma låga nivå som under hösten år 2003. Trots att rederierna nu känner en svag uppgång efter sommarstiltjen så är det tveksamt om man under hösten och vintern kommer att nå upp till fjolårets fraktnivåer. Inom branschen hoppas man på en liknande effekt som under hösten 2004 då fraktraterna oväntat sköt i höjden, men de flesta bedömare anser att det inte är realistiskt.

Ett glädjeämne är att den finskflaggade handelsflottan rankas som nummer ett på Paris MOU:s vita lista, som indikerar resultatet för hur olika länders fartyg klarat sig vid s.k hamnstatskontroller. Trots den positiva PR det här innebär är den rådande trenden att den finska handelsflottans numerär sakta minskar. Detta kommer ytterligare att accentueras av att fartygens ägande i allt större grad håller på att glida till utlandet.

Den totala sjöburna exporten/importen på Finland visade under sommarmånaderna en kraftig tillväxt. Det beror delvis på hög ekonomisk aktivitet, men även på att det ifjol vid motsvarande tid pågick en strejk inom pappersindustrin. Också i ett större perspektiv inom Östersjön, inom EU och till Fjärran Östern, växer transportbehovet kontinuerligt. Den finska handelsflottan är likväl inte med och konkurrerar om de växande andelarna med full kraft. Detta på grund av att Finland inte står på samma sjöfartspolitiska startlinje som övriga sjöfartsnationer.

Sjöfarten har på grund av de höga oljepriserna länge dragits med höga bunkerkostnader. Ytterligare en faktor som fördyrar sjötransporterna generellt sett är en internationell bestämmelse (MARPOL Annex VI) som trädde ikraft i maj i år, och som innebär att fartyg inom SECA-områden (Sulphur Emission Control Area) får ha bunker med högst 1,5 procent svavelhalt, tidigare gällde max. 4,5 procent. Svavelhaltskravet gäller från 19 maj inom Östersjön, och från och med 22.11.2007 även på Nordsjön inklusive Engelska kanalen.

De åländska rederierna inom *passagerarsjöfarten* opererar på en marknad där konkurrensbetingelserna hårdnar. Det estniska rederiet Tallinks uppköp av Silja Line innebär att Tallink nu kan konkurrera inom hela det trafikområde där de åländska rederierna opererar. Tallinks konkurrensmedel är lägre kostnader för besättningarna (ca 40 procent lägre personalkostnader än för de åländska rederierna) samt en företagsbeskattning som gynnar fartygsanskaffningar (noll-beskattning av vinstreserveringar).

Även svensk flagg är idag konkurrenskraftigare för passagerarfartygen än åländsk. Skillnaden är ungefär 20 procent till svensk favör. Förklaringen ligger i lägre löner och ett heltäckande nettolönearrangemang. Det finländska stödsystemet för passagerarfartygen skulle ursprungligen täcka 94 procent av arbetsgivarens lönebikostnader. Det faktiska utfallet har dock varierat mellan 67 procent och 82 procent, eller i snitt 72 procent. Trots samlade ansträngningar från sjöfartsbranschen, landskapsregeringen och riksdagsmannen har en justering av stödlagstiftningen inte gjorts. I den åländska debatten har förts fram förslag på att införa ett åländskt, kompletterande stöd med vilket en återbäring till den utlovade nivån på 94 procent skulle uppnås.

Ett annat bekymmer för passagerarfartyg under åländsk/finsk flagg är förbudet mot snusförsäljning ombord på åländska passagerarfartyg som klargjordes av EG-domstolen i maj. Förbudet innebär en konkurrensfördel för de svenskflaggade fartygen. Om försäljningsförbudet skulle bli kategoriskt innebär det att de åländska passagerarfartygen förlorar en årlig försäljning om cirka 7 miljoner euro. På grund av osäkerheten kring den här frågan utreder nu åländska passagerarrederier möjligheterna att byta flagga.

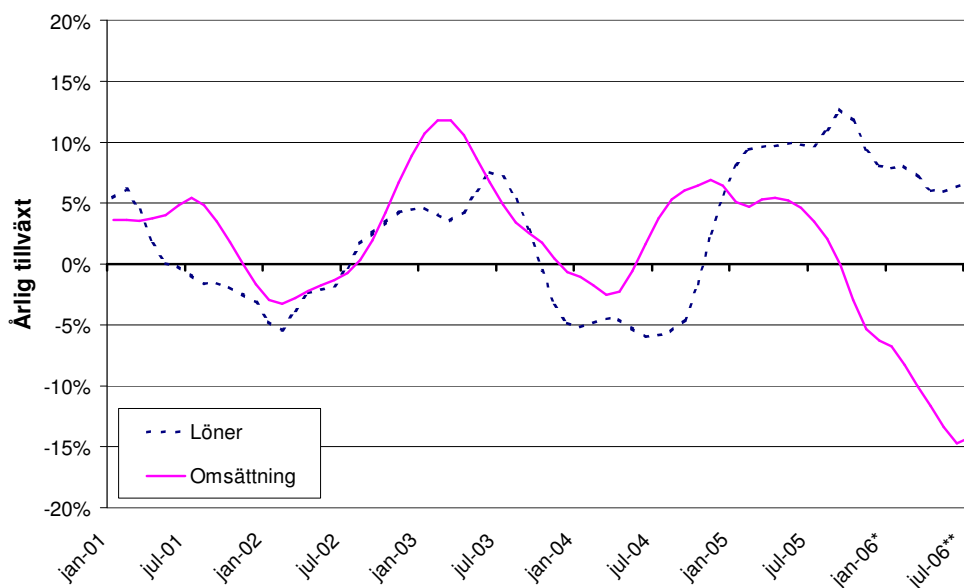
Trots den hårda konkurrenssituationen och fortsatt höga bränslekostnader har passagerarsjöfarten haft en positiv ekonomisk utveckling under året med stigande omsättning per fartyg och bättre lönsamhet än ifjol. Tre fartyg har sålts under året (Silja Opera, Finnjet och Birka Princess) och lämnat marknaden på norra Östersjön, vilket innebär att överkapaciteten minskat i viss mån. Samtidigt har passagerarrederierna gynnats av det goda konjunkturläget både i Finland och i Sverige.

Den snabbt dalande kurvan för omsättningstillväxten i branschen i Figur 21 har sin förklaring dels i den negativa utveckling som branschen upplevde under i synnerhet senare delen av fjolåret. Dels i den minskning i tonnage som blev resultatet när Birka Princess togs ur trafik. Tillväxten i omsättningen har varit negativ sedan september ifjol. Det bör dock även här betonas att uppgifterna för det första halvåret i år fortfarande är preliminära, men trenden kommer knappast att se väldigt annorlunda ut för de slutliga uppgifterna. Enligt vår prognos förväntas omsättningstillväxten dock bli positiv från årsskiftet, såvida ytterligare avyttringar eller flaggbyten inte aktualiseras de närmaste månaderna.

Även utvecklingen av lönesumman inom branschen speglar till betydande del förändringarna i tonnaget inom passagerartrafiken och således även antalet anställda inom passagerarsjöfarten. Den negativa utvecklingen av lönerna som inleddes hösten 2003 berodde till stor del på utflaggningen av Viking Lines Cinderella. I samband med att Birka Paradise togs i bruk i november 2004 och de nyanställningar som gjordes då vände tillväxten och blev åter positiv. När Birka Princess togs ur trafik avtog tillväxten i lönesumman på nytt.

De förändringar som har skett inom fraktsjöfarten får inte samma genomslag varken på utvecklingen av omsättningen eller på lönesumman. Såväl omsättningen som antalet anställda per fartyg är betydligt lägre inom fraktfartygstrafiken.

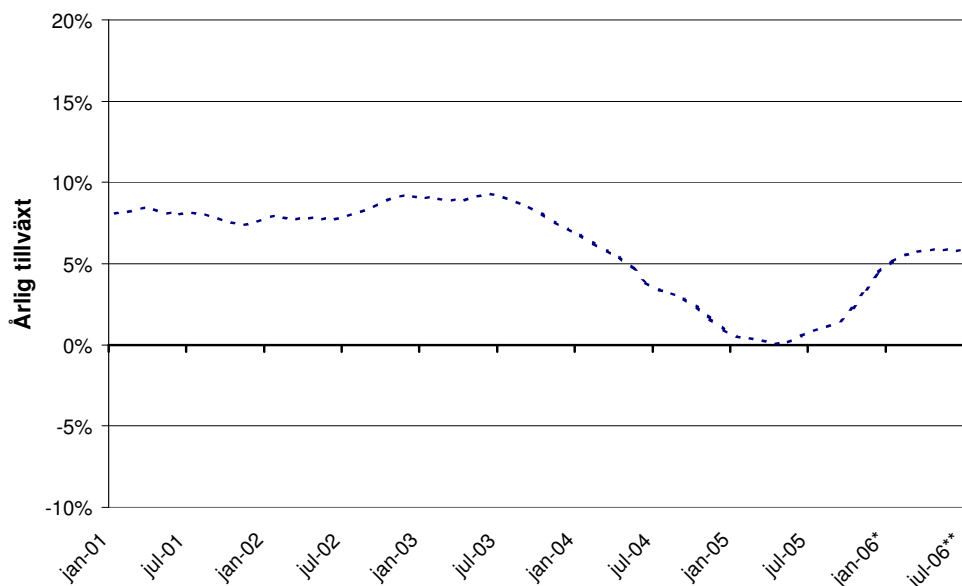
Figur 21. Löhner och omsättning inom transport och kommunikation

De senaste resultaten från konjunkturbarometern har starkt präglats av bekymren och konkurrensförutsättningarna inom passagerartrafiken. Förväntningarna enligt den senaste barometern är fortfarande återhållsamma, man förutsäger sjunkande omsättning om minskat antal anställda.³ Även på lite längre sikt beräknar man att personalstyrkan i branschen kommer att minska ytterligare en aning. Däremot förväntade branschen sig en vändning till det positiva vad gäller lönsamheten och de planerade investeringarna har ökat, både fartygsbeställningar och optioner på beställningar är och har varit aktuella den senaste tiden.

Sammanfattningsvis kan konstateras att den åländska färjsjöfarten under åländsk/finsk flagg verkar under stor osäkerhet, vilket i värsta fall kan resultera i byten av flagg på flera fartyg.

Informationen från *bank- och försäkringssektorn* skiljer sig från övriga branscher genom att de huvudsakliga verksamheterna inom branschen inte genererar någon omsättning av traditionell försäljning av varor och tjänster. När det gäller ÅSUBs egna dataregister får vi därför begränsa oss till att analysera utvecklingen av lönekostnaderna. Även för utvecklingen av lönerna är kurvan i Figur 22 lite missvisande. Den svaga tillväxten från slutet av år 2004 förklaras av it-företaget Crosskey Banking Solutions bröts ut ur Ålandsbanken som ett självständigt företag. Det nya företaget ingår inte i bank- och försäkringsbranschen, utan i ”övriga tjänster” och underkategorin it-sektorn. De preliminära uppgifterna för löneutbetalningarna första halvan av det här året pekar likväl på en tillväxttakt på drygt fem procent, en storleksordning som vi bedömer att kan hålla under året.

³ Förfrågningen gjordes i månadsskiftet januari-februari.

Figur 22. Löner inom bank- och försäkring

Tjänsterna inom bank- och försäkringssektorn har under de senaste åren integrerats i allt högre grad, en utveckling som även gäller branschen på Åland. Samtliga banker erbjuder nu genom olika former av samarbetsavtal en lång rad försäkringstjänster och även placeringstjänsterna utvecklas och förädlas. Den här utvecklingen innebär bland annat att såväl premiepengar som placerade medel i större utsträckning slussas ut från den åländska ekonomin. Förändringen har även inneburit en skärpt konkurrens inom branschen. En bekräftelse på att bank- och försäkringsverksamheterna i Finland fortsätter att närma sig varandra utgör även det faktum att de två verksamheternas intressebevakningsorganisationer, Försäkringsbolagens Centralförbund och Bankföreningen, slås samman till en enhet, Finansbranschens Centralförbund, från ingången av år 2007.

Banksektorn gynnas starkt av de allmänna goda konjunkturen och har därmed själv ett mycket gott ekonomiskt läge. Trots den hårda konkurrensen bedömer branschen att det fortfarande finns en tillväxtpotential på marknaden. Kreditförlusterna är mycket små och de tidigare sjunkande räntemarginalerna ser ut att ha stabiliserats. Betydande delar av de större företagen och arbetsgivarna har god ekonomi, vilket gynnar bankverksamheten. På kort sikt finns inga egentliga hotbilder, men på sikt kan sjunkande fastighetspriser och kraftigt stigande räntor öka kreditförlusterna på bostadslån och försämra lönsamheten. På längre sikt kan även utvecklingen inom passagerarsjöfarten åter utgöra en väsentlig hotbild. Finansbranschen präglas av en positiv framtidstro.

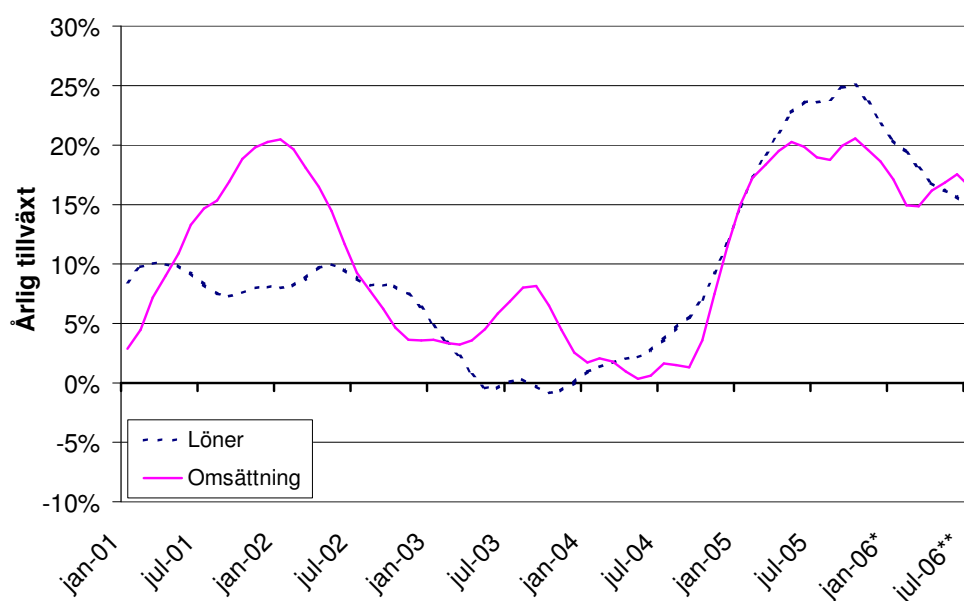
Kreditefterfrågan är fortsatt stark, både när det gäller privata krediter och företagskrediter, trots de räntehöjningar som skett. Efterfrågeökningen förväntas dock stagnera under det närmaste året på grund av räntehöjningarna. Ännu det här året beräknas dock volymtillväxten i privata krediter överstiga fjolårets tillväxt. Finansieringsbehovet av offentliga investeringar bedöms emellertid minska till följd av kommunernas svaga ekonomi. Räntehöjningarna förväntas även föra med sig en stagnation av bostadspriserna. Från myndighetshåll har aviserats att det i framtiden kan komma att krävas att bankerna har produkter som skyddar låntagarna mot kraftiga räntehöjningar.

Efterfrågan på placeringstjänster mattades av efter vårens nedgång på börsen och den lite instabila utveckling som följde därefter. Efterfrågan förväntas, enligt branschens bedömare, öka igen men utvecklingen av ränteläget, oljepriset och stabiliteten i Mellanöstern har betydelse för om förväntningarna infrias. Även pensionssparandet förväntas växa på sikt. Trenden mot allt mer utvecklade placeringstjänster fortsätter, medan det traditionella banksparandet inte växer. Även företagens överskottslikviditet kanaliseras idag till mer specialiserade tjänster såsom korräntefonder.

När det gäller försäkringssidan har strukturomvandlingen i branschen medfört vissa skalfördelar som nu kan skönjas i prisutvecklingen. Några större förändringar i kostnaderna för återförsäkringar är inte att vänta, så länge orkansäsongen i Mexikanska Gulfen och USA inte medför några större kostnader. Branschen konstaterar också att avkastningen på placeringsverksamhetens kan komma att sjunka jämfört med åren 2004-2005, på grund av mycket god tillgång på kapital.

Finansbranschen var i vårens barometerundersökning relativt optimistisk vad gäller utvecklingen av antalet anställda i branschen och trodde på behov nyanställningar under tolv månadersperioden. Även på lite längre sikt bedömer man att det kommer att finnas ett behov av att öka antalet anställda. Också när det gäller utvecklingen av det egna företagets verksamhet samt behovet av investeringar präglades barometersvaren av en positiv syn inom branschen.

Branschen *övriga tjänster* domineras av några större IT-företag men innehåller också småföretag som ägnar sig åt att producera personliga tjänster (som exempelvis frisersalonger och företag inom hälsobranschen). Efter en relativt svag tillväxt i branschen under större delen av år 2004 vände tillväxtkurvorna uppåt både för omsättningen och för löneutbetalningarna (Figur 23). Även här är bildandet av it-företaget Crosskey en av huvudförklaringen till den tydliga förändringen. Här har vi åter ett exempel på att enskilda företags ageranden får stort genomslag inom den åländska ekonomin. Att göra prognoser endast med hjälp av ekonometriska modeller är därför svårt, särskilt vid analys av enskilda branscher. Vi får således vara försiktiga i tolkningen av tillväxtkurvorna även här.

Figur 23. Löner och omsättning inom övriga tjänster

Företagen själva i branschen var vid vårens konjunkturbarometer genomgående optimistiska om utvecklingen under de kommande tolv månaderna. Under de tre senaste årens konjunkturenkäter har barometervärdet för i princip alla nyckeltal inom branschen övriga tjänster varit positivt och med relativt höga och stigande värden. De allra högsta värdena noterades vid årets förfrågning. Man tror således på bättre allmänna konjunkturutsikter inom branschen, man tror att företaget kommer att expandera under året, att omsättningen kommer att öka och lönsamheten förbättras. Därtill kommer investeringsnivån att vara betydande. Branschen räknar också med att nyanställa under året. På tre års sikt beräknas antalet anställda att ha ökat med ungefär en tredjedel. Det är inom den här branschen som nyrekryteringsbehovet kommer att vara störst på medellång sikt, enligt vårens enkätsvar.

Den åländska *it-sektorn* har periodvis varit i fokus inom den politiska debatten. ÅSUB har de senaste åren analyserat den sektorn skilt för sig, trots att den inte utgör någon egentlig egen bransch. It-sektorn är en branschöverskridande sektor som domineras av företag inom branschen ”övriga tjänster”, men här finns även företag från branscherna ”övrig industri”, handel och kommunikationer. All it-verksamhet ryms inte heller inom ramen för särskilda it-företag, utan betydande delar av it-aktiviteterna sker inom företag med annan huvudsaklig verksamhet, inom till exempel finanssektorn och sjöfartssektorn.

Även it-företagen präglas av positiva förväntningar på alla de områden som konjunkturenkäten omfattar. Bilden är betydligt ljusare än vid 2005-års förfrågan. Man förväntar sig att det egna företaget ska expandera både genom stigande omsättning och genom nyanställningar. Branschen beräknar att lönsamheten kommer att förstärkas och att man ska kunna förverkliga relativt omfattande investeringar under året. Förväntningarna är således genomgående positiva.

Referenser

Internetkällor:

Conference Board (<http://www.conference-board.org>)

ECB (<http://www.ecb.int>)

Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>)

Exportrådet (<http://www.swedishtrade.se>)

Finlands bank (<http://www.bof.fi>)

IMF (www.imf.org)

Konjunkturinstitutet (<http://www.konj.se>)

Riksbanken (<http://www.riksbank.se>)

SC (<http://www.stat.fi>)

SCB (<http://www.scb.se>)

Världsbanken (<http://www.worldbank.org>)

Publikationer:

Bokslutsstatistik för företag 2002-2004, ÅSUB Statistik 2006:5

Konjunkturöversikt, Finansministeriets ekonomiska avdelning, Finland 12.9.2006/3

Sjöfarten är en tillväxtbransch (Sjöfartens arbetsmarknadsorganisationers

åtgärdsprogram), Helsingfors 2006

ÅSUBs konjkturenkät våren 2006

Intervjuer eller skriftliga underlag från:

Företrädare för finanssektorn

Företrädare för skogsbranschen

Ålands Redarförening, Hans Ahlström

Ålands Fraktfartygsförening, Olof Widén

Ålands Landskapsregering, Sölve Högman

Ålands Landskapsregering, Olof Karlsson